

Universitat Catalana

Revista Mensual d'Educació Nacional

ORGUE DE LES ENTITATS ESCOLARS I DOCENTS CATALANES

D. ANTONI RUBIÓ I LLUCH

Professor de Literatura Catalana en els «Estudis Universitaris Catalans»

A UNA NOIA ¹

Veus-aquí com parlaria jo a una noia que tinguéss prou confiança en mi pera creure lo que li diguéss i pera fer lo que li aconselléss:

En primer lloc estigueu ben segura d'una cosa: per grans que siguin els vostres coneixements, qualsevolga que siguin els vostres aventatges naturals, i per molt bona que sigueu, no heu pas sigut escullida pel Déu que us va crear, d'entre totes les altres noies de la terra, pera esser especialment informada sobre la seva naturalesa i caracter.

No sou pas nascuda en un punt lluminós de la superfície del món, aont una teologia perfeta vos pugui esser exposada desde'l començament de la vostra juvenesa, aon tot lo que us ensenyin sigui veritat i tot lo que us facin fer sigui just. De totes les conviccions insolents i folles que podrien d'una manera o d'una altra penetrar en vostre petit cor vanitos, i dominar-lo, la més presumptuosa i la més folla es el figurar-vos que haveu sigut prou estimada del cel i afavorida del destí pera naixer al mateix moment i a l'indret precís en que la pura veritat divina ha sigut deslliurada dels errors de les nacions; i que'l vostre papa ha vingut providencialment a comprar una casa en el just veinat del cloquer sota'l qual aquesta veritat immaculada i definitiva devia esser proclamada en tota sa esplendor. No ho creieu pas, nena: no es pas així. Al contrari, el fet es (per molt que us desagradi, a mi m'plau força) que vós, am tots els vostres bonics vestits, aire elegant, bons sentiments i santes aspiracions, no sou ni una gota més estimada o considerada pel gran Creador i Mestre que qualsevol noieta selvatge roja, negra o blava, que corre lliure i nua per les selves pestilents o per les abrusades sorres del desert; i que de les dues sou vós probablement la que sabeu menys de Déu, doncs la sola diferencia es que lo poc que ella n pensa es just, mentres que tot lo que vós ne penseu es falç.

Aquesta es, doncs, la primera cosa de que us deveu convèncer, çò es, que no esteu pas perfectament informada sobre la més obscura de totes les materies, i que, si voleu

conduir-vos am modestia i conveniència, val més que no enraoneu d'ella.

Veus-aquí ara la segona cosa de que podeu estar segura: per bona que sigueu, teniu defectes; per curta que sigueu, podeu, en part al menys, descobrir quins són; i, per petits que siguin, deveu esforçar-vos, sense massa pena, emperò am constancia, en deslliurar-vos-en. I per poca confiança que m tingueu, creieu-me en això: siguin els que s vulguin els defectes que us trobeu, no més n'hi ha dos de realment importants: l'ociositat i la crudeltat.

Pot-ser sou orgullosa? Bé! En podem treure molt bon partit de l'orgull, mentres no sigui orgull religiós. Pot-ser sou vanitosa? Es sumament probable, i molt agradós pels que tenen gust en lloar-vos. Pot-ser sou un poc envejosa? Realment això es una cosa molt lletja; més, en fi, també ho som tots nosaltres. Pot-ser, també, sou un poc maliciosa? Això m'interessa de veres, i ben segur que si us conegués afegiria al goig de la vostra conversa. Més, qualsevolga altres defectes que pugueu tenir, teniu el dever de no esser inutil i de no esser cruel. Si es que hi ha un punt en el qual, durant sis mil anys de reflexions sobre'l bé i el mal, els savis i els bons hagin convingut, o que tots successivament hagin descobert per experiencia, es aquest: que les persones ocioses i crudels són entre totes les que a Déu menys agraden; que la seva primera ordre es: «Treballa mentres tens claror», i la segona: «Sigues misericordiós mentres tens misericordia».

Treballa mentres tens claror, i sobre tot la claror del matí. Hi ha poques coses que m deixin més parat que'l no sentir mai dir els vells als joves lo preciosa que es llur juvenesa. Devegades se planyen sentimentalment de llurs jorns passats; devogades prudentment els obliden; sovint, follament, renyen als joves; sovint, més follament encara, els afalaguen; sovint, en fi, per comble de follia, els contrarien i els reprimeixen; però, que poques vegades avisen o vigilen! Recordeu, doncs, que jo, al menys, us he avisat que la felicitat de la vostra vida, la seva força i el seu paper i importancia en la terra i en el cel depenen de com passeu ara ls vostres dies. No han d'esser pas dies tristos: lluny d'això, el primer dever de la joventut es de

1) Del prefaci de *Sesame and Lilies*.

sentir goig i donar-lo; però han d'esser, en el sentit més pregon de la paraula, dies solemniats. No hi ha solemnitat més fonda, pera un esperit just, que la de l'aurora. I no es unicament en aquest hermós sentit, sinó també per llur mateix caracter i metode, que han d'esser dies solemniats. Prengueu el vostre diccionari llatí, cerqueu-hi la paraula «solemnis», penetreu el vostre esperit del sentit d'aquest terme, i remembreu que cada dia de la vostra juvenesa determina irrevocablement pera l bé o pera l mal el caracter i la conducta de la vostra ànima, ja determinant santes costums de dolça i preciosa observancia, o enfondint més i més els solcs pera la sembra del dolor. Vigileu, per tant, que no passi dia que d'una manera o altra no devingueu una criatura millor; i, pera això fer, comenceu per descobrir lo que ara sou. No us contenteu pas amb una vaga meditació sobre això: agafeu ploma i paper, i escrigueu-hi una descripció de vós mateixa, tant exacta com pogueu, i afegiu-hi la data. Si no goseu fer-ho, demaneu-vos per què no goseu, i proveu de guanyar prou força d'ànima pera poder-vos mirar de fit a la cara, i tant la del cos com la de l'esperit.

No dubto que es més agradable de mirar el rostre que no l'esperit; però justament això fa que aquest necessiti més vigilancia. Així, tingueu sempre dos miralls damunt del vostre tocador, i serviu-vos en cada dia pera polir amb tota cura l vostre esperit i el vostre cos. Un cop arreglats pel dia, no hi penseu més: així com els cabells s'esbullaran entorn de les orelles, també l vostre humor i els vostres pensaments seran esbullats amb el treball del dia, i bé podran devegades necessitar un retoc; però no vui pas jo que porteu sempre amb vós una pinta espiritual de butxaca: contenteu-vos amb polir-vos bé al matí.

Escriviu, doncs, francament lo que vós sou, o al menys lo que penseu esser. No insistiu sobre les faltes inevitables, que, com us acabo de dir, són de poca importancia, i que una vida dreta ben aviat haurà suprimit o atenuat; però poseu tot l'esforç de la vostra reflexió en determinar pera què sou bona, i lo que s pot fer de vós. Veureu que la senzilla resolució de no esser inutil, i l'honorat desig d'ajudar als altres, us milloraran a vós mateixa de la manera més prompta i

més delicada. Així, comenceu per considerar totes les vostres facultats com a medis d'ajudar als altres; llegiu atentament en el volum *Sesame and Lilies* els paragrafs 74, 75, 19 i 79, i compendreu lo que vui dir am relació a les llengües i a la musica. Sobre tot en musica, veureu ben aviat l'aventatge que hi ha en esser servicial; es probable que, per ben poc dotada que sigueu, tingueu la suficient veu i orella pera sostenir en una peça de concert una nota de mitjana extensió; veus-ací, doncs, la primera cosa de que us cal assegurar-vos que sou capaç.

Eduqueu la vostra veu, procureu que sigui clara i ajustada, i no us preocupeu del efecte o l'expressió. Si teniu qualche sentiment que valgui la pena d'esser expressat, ja s veurà en el vostre cant; però es molt probable que de moment no tingueu gaires sentiments que necessitin una expressió particular; i l'unic afany que deveu tenir es el fer de la vostra veu un petit instrument ben clar de sò que pugui oferir als demés la nota que'ls cal. Lo mateix en dibuix: tant aviat com pogueu reproduir exactament la forma de qualsevol objecte, i així explicar-ne l caracter a una altra persona, o donar-ne l'aspecte clar i interessant pera una criatura, començareu a fruir l'art vivament i per ell mateix; i tots els vostres habits mentals i facultats espirituals guanyaran en precisió; emperò si us esforceu solament en fer dibuixos aparatosos pera rebre compliments o figures bufones per diversió, poc o cap interès tindrà pera vós el vostre art: no tindrà l més petit valor educatiu.

Després, a més d'aquesta feina delicada, prengueu la resolució de fer cada dia quelcom d'util en el sentit vulgar de la paraula. Estudieu a fons primer l'economia de la cuina, els aventatges i els inconvenients dels principals elements de l'alimentació, així com la més senzilla i millor faisó de preparar-los. Quan tingueu temps, aneu a ajudar a cuinar a les families pobres, ensenyeu-les-hi a treure l millor partit possible de cada cosa, i a fer poc, però bo. Proveu de conduir-les poc a poc a maneres polides i agradoses, tracteu d'obtenir que fins les més rustegues estovalles estiguin plegades am compte, i guarnides amb un parell de flors del jardí. Si conseguíu que s posin unes estovalles nètes am plats lluent al damunt, amb un

bon guisat al mig fet am les vostres mans, podreu demanar permís pera dir una curta acció de gracies; i limiteu per ara fins aquí l vostre ministeri religiós.

A més, reserveu una part del dia (tant petita com volgueu, però sense mancar-hi mai) pera fer forts i bonics vestits pera ls pobres. Aprecieu les bones qualitats de totes les teles usuals, i feu-ho tot de lo més bo que trobeu, a qualsevol preu. Tinc moltes raons pera desitjar que ho feu així; tantes, que no us-e les puc dir ara: fieu-vos de mi, i assegureu-vos de que tot lo que compreu es tot lo bo possible; i si, pel vergonyós estat del comerç modern, no podeu per cap preu procurar-vos teles bones, compreu aleshores les materies primeres, feu filar i teixir per algunes dones pobres, fins que tingueu tela de tota confiança; després, cada dia, feu qualche vestit util, cosit amb els vostres propis dits, tant acabaladament com se pugui; brodeu-lo o guarniu-lo moderadament am fi treball d'agulla, tal com una noia pugui estar orgullosa d'haver-ho fet; acumuleu a casa vostra aquestes coses fins que sentiu parlar d'honrada gent que necessiten vestits, lo que sovint serà l trist cas; i fins, si passa que us enganyin i doneu aquests vestits a gent dolenta, i us diuen que ls han portat tot seguit a empenyar, no us hi amoineu, pensant que al Mont de Pietat han de vendre-ls an algú que ls necessita. Això no es de compte vostre: la sola cosa que us importa es que quan vegeu una criatura mig nua, tingueu sempre vestits bons i nous pera donar-li, i que ls seus pares consentin que ls dugui. Sinó, considereu com han arribat an aquest estat d'esperit, perquè aquest es un punt del qual us serà més saludable enterar-vos que de moltes altres materies d'investigació. I quan haureu fet això un cert temps, començareu a comprendre l sentit d'un, al menys, dels capitols de la vostra Biblia (*Proverbi XXXI*), sense necessitat de cap curiós comentari, ni de cap sermó ni meditació. Amb aquests, doncs, com també, naturalment, amb els altres medis que pogueu trobar en la vostra llar, deveu emplear utilment lo millor de la vostra força durant la major part del dia, de manera que a la fi d'ell pogueu dir am tant d'orgull com qualsevol pagès, que no heu pas menjat el pa de la ganduleria.

He dit, en segon lloc, que no haveu d'esser cruel.

Pot-ser creieu que no hi ha gaires ocasions d'esser-ho; i, realment, jo bé m penso que no es probable que sigueu deliberadament dolenta envers cap criatura; més, si no sou deliberadament bona envers totes les criatures, sereu sovint cruel am moltes d'elles. Cruel en part per manca d'imaginació (facultat molt més rara i més feble en la dona que n l'home), i sobre tot en nostre temps, mercès al subtil encoratjament que l vostre egoisme troba en la doctrina religiosa que ensenya que tot lo que nosaltres avui suposem esser un mal, serà menat a una bona fi; doctrina que dona per resultat practic, no certament la disminució dels nostres esforços pera apartar els mals immediats, sinó l permetre-ns de restar satisfets am la contemplació de llurs ultimes conseqüencies quan afligeixen als demés.

No es probable que ls metodes perfeccionats moderns d'educació mental permetin per molt temps als joves que creixin en la persuasió de que, en qualsevol perill o dissort, podran esperar esser salvats per la Providencia de Déu, mentres que llurs veïns seran perduts per la seva Improvidencia; més per llarc temps encara ls joves poden esser allunyats de l'acció justa i bona, i acostumats a soportar en l'ocasió llurs propies penes, i sempre les dels altres, am folla paciència, a causa d'una falsa concepció de l'eternal i incurable naturalesa del mal real. Observeu, doncs, am compte la qüestió. Hi ha graus de pena, com hi ha graus de dubte, que s poden dominar totalment, i que semblen esser simplement formes de prova o disciplina saludables. Els vostres dits us formiguejen quan sortiu en un matí de gelada, però són molt més calents després; els vostres membres, fadigats per un treball saludable, senten molt més el plaer del repòs; esteu atormentada cert temps per l'espera obligada d'un bé promès, i us sembla molt més dolç quan arriba. Més, passat cert limit, no podreu aguantar la prova. Deixeu que l fred s'apoderi massa de la vostra mà, i els dits cauran fets pols. Fadigueu-vos, no més una vegada, fins a l'agotament absolut de les vostres forces, i en tota la vostra vida ja no recobrarà l vostre còs el seu vigor. Deixeu que l'amargor d'una afecció de cor passi d'un

cert punt, i el cor es mort per sempre més.

Ara bé: la veritable naturalesa del mal consisteix en que es irremediable. Significa sofriment o pecat, qual terme es la mort; i certament, tant com ho sabem o podem imaginar, hi ha moltes classes de pena o de pecat que sols poden acabar així. Certament som nosaltres sers ignorants i cegos, i no podem veure quines llevors de bé radiquen en els sofriments o en el crim presents; però lo que no podem saber no ns importa. Es concebible que assassins i embusters puguin esser elevats en qualque món allunyat a una humanitat més alta que ells no haurien pogut assolir sense l'homicidi o la falsetat; més no es pas aquesta l'hipotesi que deu guiar les nostres accions.

Hi ha, en veritat, una esperança mellor: la de que l'captair que arrossega sa miseria per davant les nostres portes pugui un jorn entrar en portes de perles fines pera esser aconhortat; més el mestre quals paraules són la nostra sola autoritat que ns permet de pensar així, no ha mai ell mateix infligit el sofriment com una benedicció, ni ha despedit als famolencs sense nodrir-los, als ferits sense curar-los.

Creieu-me, doncs: el sol veritable principi d'acció aquí es considerar el bé i el mal com definits pel nostre sentit natural d'abds, i esforçar-se en fer créixer l'un i vèncer l'altre, am tant de cor i de zel com si no hi hagués veritablement altre món que aquest. Però, sobre tot, deslliureu-vos de la fe absurda de que l'cel ha d'intervenir pera corregir els grans errors, mentres deixa que ses lleis segueixin llur curs pera castigar els petits. Si feu un guisat sense mirar-vos-hi, no espereu pas que la Providencia l'faci gustós, i, així, tampoc espereu que si malgasteu am follies de jovent la vostra vida, la divinitat intervingui a la fi pera portar-ho tot a bon terme. Jo us ho dic positivament: el món no es fet d'aquesta manera; les conseqüències de les grans faltes són tant segures com les de les petites, i la felicitat de tota la vostra vida i de totes les vides sobre les que teniu poder, depèn tant rigorosament del vostre propi sentit comú i discreció com l'excel·lència i bon ordre de la festa d'un dia.

Penseu atentament i coratjosament en aquestes coses, i les trobareu veritables: en

havent-les trobat així, penseu també atentament en la vostra posició en la vida. Jo suposo que pertanyeu a la classe mitja o superior, i que reculareu a l'idea de devallar a una esfera inferior. Podeu imaginar-vos que no recularieu; es més: si sou bona, coratjosa i romantica, pot-ser realment no ho farieu; però no seria dolent que ho fessiu. Suposo, doncs, que teniu bons aliments, que hàbitau en cambres boniques, gasteu vestits bufons, que teniu el poder d'obtenir qualsevol plaer sà i racional; ademés, sou probablement amable i agraïda, i esteu acostumada a remerciar Déu cada dia per totes aquestes coses. Més, per què l'remercieu? Serà perquè creieu que en aquestes coses, igualment que en les vostres conviccions religioses, ell us ha feta la seva favorida. Es aquest el veritable sentit de la vostra acció de gracies: «Senyor, jo t remercio de no esser pas com són altres noies; no de que jo dejuni dues vegades a la setmana mentres elles se regalen, sinó de que jo m regali set vegades a la setmana mentres elles dejunen»? I esteu ben segura que sigui aquesta acció de gracies agradable al vostre Pare celestial? Supposeu que una de les vostres veritables germanes terrenals, Lluçia o Emilia, siguin llençades de la casa del vostre pare mortal, i les vegeu famolenques, desamparades, correncades; i que cada matí, a l'entrar en la cambra del vostre pare, li diguessiu: «Que n'ets de bo, Pare, de donar-me a mi lo que negues a la Lluçia». Esteu segura que, qualsevol que fos l'enuig que l'vostre pare tingués contra la vostra germana, li agradaria aquesta acció de gracies o que li plauria aquesta lloança? Més ben dit: esteu ni tant sols segura que sou talment la seva favorida? Supposeu que durant tot aquest temps ell estima la pobra Lluçia tant com vós mateixa, que no fa més que provar-vos per medi de la seva pena i que pot-ser no està del tot enfadat amb ella, sinó profundament enutjat am vós, i tant més com més l'en remercieu. No fóra bo que pensessiu, i ben seriosament, en aquesta situació vostra, sobre tot si voleu creure en aquest text sobre l'qual als capellans els agrada tant poc predicar: «que difícilment aquells qui posseeixen riqueses entraran en el reialme de Déu»? No hi creieu pas ara, doncs altrement estaria menys contenta de la vostra posició, i no hi

creureu del tot fins que compregueu que l'reialme de Déu significa, «no menjar i beure, sinó justícia, pau i goig en l'Esperit Sant», ni fins que sapigueu també que un tal goig no consisteix necessàriament en anar a l'església i en cantar himnes, sinó que pot ésser goig en una dansa, goig en una broma, goig en qualsevol cosa que hagueu merescut posseir o que dongueu de bon grat, però mai goig en res que us separi, com per un extrany favor, dels vostres germans, que us exalti per llurs degradacions, us eximeixi de llurs penes, o us afalagui durant llur dissort.

Penseu-hi, doncs, i em sembla que un jorn sentireu també, no aquesta morbida passió de pietat que us convertiria en una negra germana de caritat, sinó l'foc constant de bondat perpetua que farà de vós una germana de caritat blanca i lluminosa. No es que vulgui censurar-les, ja sé lo bones que són les germanes de caritat i lo molt que ls devem; però totes aquestes pietats professionals (excepte fins al punt en que la distinció o associació siguin necessàries per a l'efectivitat del treball) són en principi falses, i en la practica simples pegats en les nafres d'un mal que mai deuriem haver permès d'existir, mentres que encoratgen la frivolitat de la multitut de dones menys excel·lents, portant-les a creure que, o bé són bones per a seguir la bandera negra, o bé no són bones per a res. Porteu un hàbit, en tot cas, si així us plau; però que sigui alegre i escaient; i, sense declaració velada o fantasiosa, sigueu sempre de cor una germana de caritat.

JOHN RUSKIN

Traducció de CLAUDI GRAU

I abans que s'hagi adquirit aquesta virtut, es millor, ja no dic a un infant, sinó a un home, que obeeixi a qualsevol que sigui més virtuós que ell, ans que comandar-se a sí mateix.

Es, doncs, convenient a l'home viciós que sigui esclau, car això li es millor.

SOCRATES

HERBERT SPENCER

I LA SEVA FILOSOFIA¹

COMPANYS:

Vaig a dir-vos comptades paraules sobre la personalitat i la filosofia d'Herbert Spencer, d'aquest gran home que l'humanitat acaba de perdre, d'aquest lluitador incansable, qual vida serena ha finit, deixant als homes quelcom que influirà desde ara per a sempre en el remolí de la constant aspiració humana. No vaig a fer-vos un estudi més o menys profund d'un punt determinat, ni una sistemàtica exposició de les seves teories: me limitaré solament a esclarir algun punt important i d'actualitat, al meu entendre, juntant-hi alguna que altra consideració suggerida per la lectura de les obres d'aquest sistema.

Spencer es mort, i immediatament de la seva mort haureu vist aparèixer en diaris i revistes una munió d'estudis i articles que, prenent a Spencer per pretexte, se n'han anat per les branques, enfilant-se del costat que ls convenia per a satisfer els eternals motllos intel·lectuals dels seus llegidors; i així veureu arrossegar-se per terra un gran nombre de judicis de tota mena, inspirats en els més variats sentits i colors que té aquesta infeliç part de l'humanitat que no sent ni pensa. Una figura com la de Spencer, una figura que es una gran síntesi, una estatua clàssica, digna de figurar en el verdader cel de l'humanitat, una figura d'aquestes proporcions, se l'ha volgut fer servir d'arma per a discutir, desde les estretes columnes d'un periòdic, els problemes de l'immortalitat de l'ànima, l'existència de Déu, la fortalesa o debilitat de l'escola positiva, les aberracions del darwinisme, etcetera, etc., tot plegat i barrejat espantosament; se l'han volgut apropiat fraccions d'homes, partits polítics i sectes, que com a tals porten l'empremta de lo esquifit. Però inútilment han volgut apropiat-sel: són massa petits, no poden abastar-lo, i, malgrat tots llurs esforços, Spencer, com tot gran home, serà de tot-hom i de sempre.

¹ Conferència llegida en l'Acadèmia de Dret de la «Federació escolar catalana».

Més deixem aquestes consideracions i acostem-nos a l'obra spenceriana.

Haureu llegit i sentit a dir que Spencer era l'filosof de l'evolució, i com que, en la meua manera de veure, es necessari, pera comprendre clarament la seva teoria, conèixer de la manera més precisa possible la paraula evolució en el sentit spencerià, direm quelcom sobre ella. Tots vosaltres tindreu una idea més o menys composta en vostre enteniment, a la que hi referiu el mot evolució, perquè aquesta paraula s'ha fet vulgaríssima, s'ha aplicat en moltíssims sentits, algun d'ells bastant allunyat del que li donà Spencer; se l'ha arribat a fer malver, com observa Richard en una obra fa poc publicada sobre *L'idée de l'évolution dans la nature et dans l'histoire*, de tant abusar-ne; precis es, doncs, que, seguint a Spencer, arribem a la fórmula científica de l'evolució per ell donada i admesa com a base del seu sistema.

L'història completa d'una cosa deu comprendre desde que surt de lo imperceptible i anar-la conduint com per la mà, fins a son retorn a lo imperceptible. Ja s tracta d'un sol ser, ja de tot l'univers, una explicació o història que l prengui en una forma concreta i que l deixi en una forma concreta es incompleta, ja que una època de sa història cognoscible queda sense explicació. Quan, per exemple, trobem un ser condicionat d'una determinada manera que impressioni nostres sentits, que sens oposi, se presenten espontaniament eixes qüestions; com aquest ser ha sigut condicionat d'aquesta determinada manera, i com deixarà d'esser-ho? A menys d'admetre que ha adquirit una forma sensible en el moment de la percepció, pera deixar-la un instant després, es menester admetre que hi ha hagut una existència anterior an aquesta forma sensible, i que n'hi haurà una altra que la seguirà. Ara bé; aqueixes existències anterior i posterior són formes sensibles, són subjectes possibles de coneixement; per lo tant, el coneixement no haurà atès sos límits mentres no reuneixi, pera fer-ne un tot, les històries passades, presents i futures.

D'una manera natural, instintiva, els homes ja l fan aquest coneixement de les

coses, en lo que toca a son passat i a son pervindre, i la ciència l'extén continuament. Un senzillíssim exemple: l'estudi de l'home en son període intra-uterí, en sa vida i en sa descomposició o mort. Si, doncs, el passat i el futur de cada objecte constitueixen una esfera de possible coneixement, i si l progrés intel·lectual consisteix, com s'ha dit, sinó tot, en gran part, en estendre nostres possessions en el passat i en el pervindre, es evident que no haurem adquirit tot el coneixement de que nostra existència es capaç, en tant que no haurem expressat d'una manera i altra el passat i el pervindre de cada objecte i de l'agregat dels objectes.

La ciència, seguint en el passat lo que n podriam dir la genealogia dels objectes, troba que llurs composants han existit abans en un estat difús, i que en la seva història i en son pervindre tornaran a n'aquest estat. Semblant fet, reconegut per la ciència, enclou dos operacions essencials: la concentració i la difusió, base i fonament de tota biologia, i qual procés i canvi de l'una a l'altra es el camí per ont arribarem a l'evolució.

Un estat difús, imperceptible, passa a un estat concentrat, perceptible, per aquestes operacions, i en aquest pas, estudiant-ho, veurem que hi ha una integració, una determinació de matèria i una dissipació al mateix temps de moviment.

Al contrari, el passatge d'un estat concentrat, perceptible, a un estat difús, imperceptible, es una absorció de moviment i una desintegració, al mateix temps (concomitant, que diu Spencer), de matèria. Tenim, doncs, pèrdua de moviment, integració consecutiva, seguida en definitiva d'una adquisició de moviment i desintegració corresponent.

Les transformacions que acabem d'enumerar les sofreixen totes, absolutament totes, les existències: no hi ha canvi sofert per existència sensible, que no s verifiqui en una o altra forma; no hi ha generalisació més comprensiva en l'ordre biològic; però ara, aquestes integracions i desintegracions se donaran aïslades en cada ser, havent-hi sers tots ells integració o desintegració? De cap manera: en tot agregat les dues operacions no estan soles i independents, sinó

coexistent i confonent-se i barrejant-se en infinides combinacions.

No obstant, en la vida del ser, en epoques determinades, predomina una o altra de les dues operacions. Aixís en la primera part del cicle dels canvis predomina l'integració d'una manera evident, donant lloc a lo que vulgarment se diu creixença; després hi ha en la vida del ser un període en que, per l'importància que ja va prenent la desintegració i la disminució de l'integrament, s'estableix un estat d'equilibri, punt culminant de la vida, fins que cada dia, amb més força, va predominant la desintegració, últim període del ser.

Aquestes dues operacions, a les quals havem aplicat diferents noms en el curs de l'explicació, no són altres que l'Evolució i la Disolució.

Es, doncs, l'evolució, en sa forma més senzilla, un canvi partint d'una forma menys coherent i anant a parar a una forma més coherent, per conseqüència de la dissipació de moviment i de l'integració de matèria. Es un canvi que segueixen les existències sensibles individualment i en conjunt, durant el període ascendent de la seva història. Per tot i per diverses vies marxa simultàniament l'unificació, i un passatge de l'uniforme al multiforme. A l'integrar-se l conjunt i diferenciar-se dels altres conjunts, cada part s'integra, i a l'integrar-se n resulta una diferenciació de les altres parts, de manera que d'un conjunt, d'una homogenitat incoherent, ne ve, per conseqüència de la diferenciació de cada part, una heterogenitat que s fa coherent, per l'integració que podríem dir-ne de conjunt.

Per una sèrie de determinacions semblants arriba Spencer a la fórmula final de l'evolució, fórmula científica d'una excepcional importància i base del sistema evolucionista i de molts sistemes filosòfics contemporanis. Diu aixís: «Evolució es una integració de matèria acompanyada d'una dissipació de moviment, durant la qual la matèria passa d'una homogenitat indefinida, incoherent, a una heterogenitat definida, coherent, i durant la qual també l moviment retingut sofreix una transformació semblant».

Ja havem, doncs, arribat a la fórmula

científica de l'evolució; fórmula que, com vos dic, es d'excepcional importància; importància que anirà creixent el dia de demà, al veure lo que ha profundament arrelat en el pensament humà una idea com aquesta, doncs es i serà fonament de molts sistemes i teories filosòfiques. Spencer ha sigut, no obstant, molt criticat, volent-se-li treure la originalitat del descobriment. Sens dubte que Leibnitz ja va tractar-la aquesta idea, però d'una manera més metafísica, lo mateix que Hegel, que del buit arribà a la comprensió de la consciència i pensament absolut, per síntesi evolutiva; però això i encara algun altre que podria citar-vos, no són més que preludis de tota gran idea, pressentiments que no li treuen cap valor, perquè l veritable inventor d'una cosa es qui primerament sab exposar-la d'una manera clara i concisa, i principalment el que fa que en les seves mans tingui l nou descobriment, sigui de la classe que s vulgui, una gran fecunditat. Aixís Spencer. Una de les principals creències que ns deixaren els filòsofs del segle XVIII fou la creència en el progrés: aquesta idea està com surant en l'ambient d'aquella època, fins que ve l geni, se n'impressiona, la concreta donant-li una forma científica, l'evolució, i aleshores aquella idea devé fecunda.

S'ha criticat també al filòsof anglès per la poca precisió de la paraula evolució, i el mateix Spencer reconeix que aixís com la paraula disolució sintetisa bé lo que representa, la d'evolució es un poc indefinida; però confessa que l'ha adoptada a falta d'altras. Per la meua part crec de mala fe aquestes impugnacions, perquè amb les explicacions de Spencer queda suficientment clara la dita paraula. Si en sentit ordinari, evolucionar es desenrotllar-se, desplegar-se, obrir-se, en el sentit que l'estudiem, tot implicant engrandiment d'un agregat complet, i per consegüent una expansió d'aquest agregat, implica també que llurs components han passat d'un estat més difús a un estat més concentrat, que s'han concretat, en una paraula, que s'han individualitzat.

Deixant ja l'estudi del concepte científic de l'evolució per prou precisat, en el grau que permeten les condicions en que use l'he explicat, permeteu que us recordi la conse-

qüència del concepte de l'evolució, o sigui el sistema o teoria spenceriana, que desde l'any 1862 Spencer ha anat exposant i desenrotllant en una porció d'obres, estrictament constitutives del sistema unes, i com aclaracions o extensions les altres, però totes d'una grandíssima utilitat, interès i valor científic.

Comença el sistema amb els *Primers principis*, tractant de lo incognoscible, i après de lo cognoscible, o sigui les generalisacions més elevades que la ciència moderna descobreix, i que són veritables no solament d'una classe de fenòmens, sinó de totes les classes, i que, per lo tant, a totes poden aplicar-se. Diu el filòsof anglès que logicament tindria de seguir an els primers principis la seva aplicació al món inorgànic, però ho deixa per creure més interessant i de ja prou extensió l'aplicació a l'ordre orgànic, a l'ordre biològic, que es l'assumpte de la segona obra *Principis de Biologia*, en la que, després de sentar els principis físics i químics que deuen servir de punt de partida a la biologia i d'exposar les generalisacions més essencials de l'història natural, de la fisiologia i de l'anatomia comparades, passa a fer aplicació del concepte evolutiu; i, estudiant la teoria del desenrotllament, puja gradualment, arribant als *Principis de Psicologia*, aon presenta les relacions generals de l'esperit de la vida, les relacions amb els altres modes de lo incognoscible, i, per inducció d'aquests principis psicològics, exposa les generalisacions empíriques dels fenòmens mentals, fonamentant la teoria associacionista, terminant amb una síntesi general i amb els principis derivats, que formen una base necessària a la Sociologia.

Segueixen els *Principis de Sociologia*, obra importantíssima, ont exposa ls diversos sistemes de factors que entren en els fenòmens socials, i, com en els dos tractats de *Biologia i Psicologia*, per inducció parla dels fets generals, organització, etc., etc., i de les generalisacions empíriques que resulten de la comparació de les diferents societats i de les fases successives d'una mateixa societat, tractant a seguit de les principals organitzacions socials, com la política, industrial, eclesiàstica, etc., tot baix el punt de vista de l'evolució o desenrotllament, qual punt de vista aplica dins de la mateixa

obra, a l'entrar en l'estudi del progrés, en totes ses formes, intel·lectual, estètic, moral; entenent per progrés la diferenciació, el pas de lo indefinit a lo definit, la classificació, el pas de lo concret a lo abstracte, la varietat en el desenrotllament.

La darrera de les obres que constitueixen el sistema són els *Principis de Moral*. Senta en aquest tractat les generalisacions proporcionades per la biologia, la psicologia i la sociologia, i les regles empíriques reconegudes per l'humanitat més civilitzada, entrant après en la moral personal, veient els modes d'acció privada que han de resultar de l'equilibri definitiu entre ls desitjos interns i les necessitats externes, qual conseqüència són restriccions recíproques, imposades necessàriament a les accions dels homes per conseqüència de l'existència simultània com unitats d'una societat; restriccions que constitueixen la Justícia; afegint-hi també la Beneficència negativa o passiva i la positiva.

De totes aquestes obres, com se veu, el contingut són principis i generalisacions obtingudes per inducció dels principis sentats en els diferents ordres. Spencer confessa que segurament se'l criticarà per emprendre una tasca de tantes dimensions; però, com fa notar, ell sols posa ls principis: an els que segueixin toca desenrotllar-los en tota sa extensió i intensitat. En realitat ja ho ha fet en part el filòsof anglès, sinó d'una manera tant extensa i intensa com ell creu possible, d'una manera que molts anys servirà de base a tota mena d'estudis que tinguin relació am les seves obres.

Encara que, com diguerem fa poc, totes i cada una de les seves obres són de moltíssima importància, n'hi ha dos, els *Primers principis* i els *Principis de Sociologia*, que, en la meua manera de veure, ofereixen un interès major que les restants; per lo tant, encara que molt curtament, diré quelcom de cada una, deixant, encara que m'oca força, l'explicació dels *Principis de Psicologia*, amb els quals Spencer va contribuir a fonamentar la teoria de l'associació, seguint a James Mill, Stuart Mill, Bain, Lewes i altres filòsofs de menys importància, que amb Spencer formen l'escola psicològica experimental anglesa, oposada a l'escola idealista, representada principalment per

Hamilton i una porció d'escocesos. Amdues escoles han portat la Psicologia a un estat extraordinari d'avenç a Anglaterra.

Divideix Spencer els *Primers principis* en dues parts, Inconegut i Conegut.

Comença en l'Inconegut presentant les idees ultimes de la religió i reduint-les a les tres hipotesis més generals, ateisme, panteisme i teisme, o sigui un univers existint per sí mateix, un univers que s'ha creat ell mateix i un univers creat per un poder exterior, les examina profundament cada una de per sí i arriba a la conseqüència, no que sigui o no sigui veritat una o altra de les tres hipotesis, sinó de que són inconcebibles, i diu que en el fons de les tres creencies n'hi ha una de més general en quelcom que deu esser resolt en una força superior, ja que l'ateisme pur suposa una força existent per sí mateixa. Doncs bé: diu Spencer que en les tres creencies hi ha una part de veritat essencial, qual part de veritat es que aquesta força, que totes reconeixen, ens es desconeguda, cau dintre una esfera que no penetrem, esfera on deuen juntar-se la religió i la ciència. De les tres creencies el concepte més gran, més profon, més ample que podem treure-n es que aquesta força, de que l'univers n'es una manifestació, ens es completament impenetrable.

I deixant la religió pera passar a la ciència, fa veure am mà de mestre la petitesa de l'home en tot lo que no's refereix a l'experiència; diu que lo ultim que arriba a saber l'home es que res en sa essència ultima pot esser conegut, i sosté, per tant, la relativitat de tot coneixement, sigui en l'ordre que s vulgui, sense que, com a bon positivista, deixi de creure en la possibilitat d'aquesta esfera de lo absolut impenetrable que en volta tot lo per nosaltres conegut, o sigui lo relatiu.

En la segona part, tractant de lo Conegut, compara i estudia la definició de la filosofia, i après, preparant el terror pera la vinguda de l'evolució, parla de l'indestructibilitat de la materia, de la continuïtat del moviment, persistència de la força, continuïtat de la força, direcció, ritme, i, per final, lo que'n diu darrer problema, o sigui la llei de la redistribució continua de la materia i del moviment, primera pedra de l'evolució, que tracta tot seguit en ses dife-

rentes formes, fins a presentar la fórmula científica de que us he parlat al començar. Els *Primers principis* són la clau de la filosofia evolucionista, i d'ells deu empapar-se completament qui vulgui amb algun profit aprofundir la filosofia d'Herbert Spencer; són no més que principis; però, com diu l'autor, «apliqueu-los, i en recullireu fruits extraordinaris».

L'altra obra de que he dit que parlaria són els *Principis de Sociologia*. Aquesta obra entenc jo que, a més d'un valor científic extraordinari, té cert valor que podriem dir-ne historic, ja que ha servit de fonament als partidaris de l'organicisme en Sociologia, quina teoria ha portat una grandíssima empena a la ciència de que ns ocupem. Es una obra de moltíssima extensió, i, com tots els tractats del filòsof anglès, posseeix una abundància meravellosa de datos que proven l'erudició d'aquell cervell enciclopèdic; i encara que resulten interessants els estudis de les organitzacions, lo més important es el fonament de l'obra, la teoria organica social del super-organisme, que diu Spencer.

L'afirmació de que la societat es un organisme concret i determinat, que Spencer apoia perquè la teoria no es original seva, va predominar un temps en el terror de la Sociologia, i amb aquesta influencia organica s portaren a cap estudis que han fet nàixer aquesta ciència, ara tant ufanosa; més les corrents organicistes van decaient i l'influencia de la Psicologia es marcada en la Sociologia, com en tots, absolutament tots els rams del pensament humà. Corrents de Psicologia circulen per tot. Hi ha, podriem dir, un ambient psicologic, no sols en les ciencies, sinó fins en la manera corrent de sentir de l'humanitat contemporània. Així, doncs, de semblants influencies no podia lliurar-sen la Sociologia, ciència que, com se diu avui, es una branca de la Psicologia; i que, si no ho es, està amb ella intimament enllaçada. La major part dels estudis moderns de Sociologia són marcadament psicologics, i, així, Tarde, Giddings, Wardd, Durkheim, Ambromowski i moltíssims altres socíolecs de primera fila veuen la Sociologia am més o menys marcades tendencies psicologiques. Hi ha, no obstant, qui sosté amb energia la tesi organicista, com feu

Schaffile, per exemple, portant la comparació fins a la creació de l'anatomia social, que en part admet Spencer i els més moderns Worms i Novicow, valents campions del organicisme social. De totes maneres resulta antiquada la teoria organica avui dia; però, com dèiem, no deixa de tenir un grandíssim valor historic. Aquest món supra-organic spencerià, tot ell metafora, resulta petit: no resisteix la comparació, per exemple, amb l'organic, i resulta verdaderament fluix comparat amb lo restant del sistema. El concepte organic social l'extén Spencer en una obra titulada *l'Organisme social*, aon va quasi bé al costat de Schaffile per vies bastant materialistes i amb arguments qual estudi ns portaria massa lluny de lo que tractem.

Ja veieu, doncs, si n'es de gros el sistema spencerià, si verdaderament ha fet entrar al seu autor en la categoria d'aquells homes superiors, qual biografia es l'història de l'humanitat, com diu Emerson. El sistema spencerià, estudiant-lo en son conjunt, es un sistema o teoria eminentment constructor, es a dir, pertany al gènere d'aquelles teories que animen als homes en son camí, al revés de les teories i sistemes esceptics que periòdicament apareixen pera contrarrestar l'influència de les constructives, esdevingudes dogmàtiques al cap de temps. Amb l'influència enderrocadora d'aquest escepticisme periòdic, passa l'character dogmàtic que tenien les primeres i queda pera sempre lo millor d'elles, el seu esperit, aquest esperit amb el qual els homes de tots els temps han tractat de resoldre l'enigma de l'univers, que eternalment sels presenta com un grandió obstacle, cap al qual fatalment se dirigeixen. D'aquí que cada edat ha volgut explicar-sel, aquest enigma, i naturalment que sempre ho ha fet amb l'esperit propi, segons l'ambient que tenia en aquell moment; de manera que l'història de la filosofia es, sens dubte, la més interessant de totes les històries, perquè en ella s'veu la solució que ls homes de l'època han donat al primer i més fonamental problema: l'univers.

En realitat, doncs, tota filosofia, al meu entendre, no es més que una interpretació, i com a tal deuen pendre-s totes les religions i filosofies com interpretacions que una època ha donat per la boca d'un home,

un déu o un heroe, qui, essent superior als altres, ha sabut sintetisar i representar l'esperit de la seva època.

I ara, abans de terminar, us parlaré d'una qüestió qual importància es grossa, ja per sa naturalesa, ja per sa actualitat. Es la qüestió de que s'han ocupat un gran nombre de crítics sobre la pretinguda conversió o fracàs de Spencer al publicar sa darrera obra *Fets i comentaris*, en la qual s'hi ha volgut veure una completa contradicció amb lo afirmat anteriorment en totes les obres que formen la síntesi evolutiva. Gran nombre de crítics de totes menes han afirmat que Spencer s'ha contradit en sa darrera obra, que aquesta era una senyal de l'evolució que s'operava en l'ànima del filòsof anglès, i que amb el temps, sens dubte, l'hauria portat a una conversió al catolicisme o altra religió.

Efectivament, pera l qui no s'hagi empatat de l'esperit de Spencer, li semblarà evident la dita contradicció. Spencer, un home fred, tancat en un intel·lectualisme mecànic, ¿com es possible, diuen, que ara surti preconisant el sentiment com a base de la filosofia, ell que semblava allunyat de les corrents en aquest sentit de la filosofia contemporània? Ell, un agnòstic convençut, ens parla d'una mena de religió davant lo absolut? Ell, el gran optimista, escriu ses ultimes pàgines saturades de pessimisme?

Més, no es així, afortunadament. Spencer ha mort defensant en son ultim llibre els ideals de tota sa vida. Aquest llibre es un conjunt de pensaments solts, que, no cabent en les obres del seu sistema, ha anat recullint Spencer en son últim volum, durant llargs anys. Aquest volum propiament té un interès més biogràfic que no teòric, perquè ns fa veure més internament Spencer i ens revela el fons de la seva filosofia.

Spencer sempre ho ha pensat que l sentiment era la base de tota religió o filosofia; però aquí explica d'una manera clara lo que pressentia ja l lector atent de les seves obres. A tot el qui lleugerament estudiï Spencer li semblarà la seva obra una gran obra d'arquitectura, de proporcions colossals, però sense expressió; més el qui arribi a penetrar-sen veurà que aquestes proporcions no provenen d'altra cosa que de la força de sentiment, que, impressionant-se en la na-

turalesa que l voltava, li féu concebir tant gran sistema. Per això Spencer estima la naturalesa i aconsella en sentits paragrafs al jovent anglès que segueixi al seu compatriota el gran Ruskin, que s'entusiasmi amb el mar, el cel, els nuvols, am tot lo que tant admirablement forma aquest món de color i formes que ns volta. Així ho féu Spencer, i al passar aquesta Naturalesa per la seva ànima, ens-e la dóna sintetisada, de la manera per ell sentida, obrant en això com un gran artista. D'aquí que la seva filosofia, podem afirmar-ho sense temor, es una obra d'art, i una obra d'art admirable, que representarà com un monument l'humanitat de la seva epoca, l'història de lo existent.

Sobre la pretenguda contradicció amb el seu optimisme, direm que l tal optimisme no es un optimisme absolut, sinó que es un optimisme relatiu. No existeix, sinó que esdevé; es un optimisme podriem dir dinamic, no estatic, actual, incondicional, com el nietzschia. A més, ell se queixa, en sos darres escrits, de l'estat actual de la societat anglesa, avui molt corrompuda per vicis fondos, com l'estatolatria, o adoració de l'Estat, el colectivisme nivellador i qual adveniment, diu Spencer, seria l mal més gran de l'epoca present. Aquestes corrents socialistes li repugnen an el filosof anglès, que sempre fou marcadament individualista; finalment, l'imperialisme amb el militarisme, que n'es la conseqüència, am sa uniformitat aclaparadora i son despotisme, que destrueix tot lo nòble que hi ha en l'home, són atacats fortament per Spencer en ses darreres pàgines.

Per ultim, en lo que toca a la seva religió, Spencer confessa francament que ell sempre es i es estat agnostic convençut; però, com a bon positivista, creu en un absolut que volta tot lo relatiu, món impenetrable on s'agermanen la ciencia i la religió, i qual misteri contempla am reverència, que es l'unica forma de religió que pot sentir.

Spencer, doncs, ha mort, davant la filosofia, evolucionista; davant l'etica, utilitari; davant la religió, agnostic; davant del problema social, individualista acerrim.

RAMON-BERENGUER PELLA

UN PROFETA A HOLANDA

L'Humanitat entera comença a adonar-se de que nostra societat moderna no frueix d'una salut gaire bona. S'està d'acord sobre aquest fet, que fa necessari cercar els medis pera curar la malalta, però ls remeis a emprar no són encara acceptats per tots. Els uns prescriuen seguir el camí del socialisme d'Estat; altres pretenen que la via del socialisme revolucionari es segurament preferible; altres, en fi, asseguren que la malalta necessita una inoculació tolstoiana.

Si es veritat que tinguem el sentiment de fer constar que l remei universal no s'hagi trobat encara, podem alegrar-nos al menys vegent els esforços de tots en cercar-lo.

Els temps cambien, i amb ells les idees. Els artistes, antigament, se miraven com una cosa divina; pera viure s creien obligats a tancar-se dins una mena de torre d'evori en la que l poble no hi tenia cap accés i aont aquests pensadors, en companyia solament d'alguns esperits aristocratics, podien somniar, somniar, somniar sempre. L'artista modern pensa d'altra manera. Ell té la convicció de que tots aquests desvaris mistics en una torre d'evori són esterils; que, pera sentir-se verament viure, cal penetrar dins les cabanes dels pobles i dins les altes cases ennegrades de les grans poblacions, pera sentir vibrar el cor del poble que sofreix, que implora sa deslliurança.

A Holanda teniem durant el darrer sigle una literatura que no ho era pas verament; els poemes que ella produïa no eren sinó romanços de velles, i les noveles que ella infantava semblaven, salves algunes excepcions, escrites per princeses de cuina. No semblava sinó que nostra literatura, tant forta en l'epoca de Vondel (el princep dels nostres poetes del sigle XVII), s'havia aniquilat pera sempre. Més no havia estat res, ja que ella reprenia son vol i, de vella que s mostrava, sens apareixia com una donzella atraienta.

Aquesta resurrecció era deguda primerament a l'obra de nostre Multatuli, cor generós que havia sigut tant fortament tocat per la miseria del poble de les Indies Neerlandeses, que duia en son llibre *Alax Havelaar* una acusació cremadora contra tots els nos-

tres governs burgesos. Aquest llibre ens ensenyava que nostra llengua posseïa encara una força i una frescor que no li coneixiem. Era una revelació pera nosaltres.

Desseguida la literatura moderna francesa, de la que nostres joves escriptors n'eren grans admiradors, ens ha fet veure com una llengua podia també renovar-se.

Vers 1850, una nova escola literaria neixia a Holanda. Els fundadors d'aquesta escola, xicots joves, plens de coratge i de força, han sabut col·locar noves plantes en el jardí de nostra literatura. Però en el jardí sols hi entraven els literats, puix el poble passava indiferent davant el llenguatge d'aquelles belles plantes.

Aquest moviment literari, tant bell i tant fresc, que era verament revolucionari al començament, s'esllanguia bentost. Es cert que nostra literatura moderna posseeix avui molts adoradors, però aquests no fan més que repetir feblement lo que aquells primers amants havien ja cantat am tant d'esclat.

Alguns d'aquells primers amants li devenien infidels. El primer era l doctor Herman Gorter, qui, per son poema *Mai*, hauria devingut certament celebre si hagués pertenescut a una gran nació qual llengua fos llegida universalment. Comprenia que en un temps tant agitat com el nostre no li era permès a un artista de tancar-se dins un espai tant estret. Afirmava que ell ho havia dit tot com a poeta burgès i que sa tasca era aleshores d'anar al poble: ell devenia un social-democrata.

Mme. Henriette Roland-Holst, dona de gran talent, seguia son exemple: ara no es més poeta de club, sinó poeta pel poble, entremig del qual viu, sofreix i espera.

El tercer que segueix la veu dels nous temps es el doctor Frederic van Eeden, novel·lista i poeta. Però ell no es devingut un social-democrata, perquè no creu en l'eficàcia del remei que ls socials-democrates donen pera curar la societat.

El doctor van Eeden, nom conegut dels francesos, deixava son ambient luxós, ont havia viscut sempre am sa família, pera fundar a Bussum, en el Gooi, un dels llocs més bells de la Holanda septentrional, una colònia aon reunia entorn seu molts prosselits, tant homes com dones.

Cada colon dona, segons ses forces, sa part de treball comú, i s'hi viu molt fraternalment. El doctor mateix treballa la terra i transporta ls fems, com tots els que formen part de la colònia.

Durant sos ocis compona poemes en els quals el llenguatge es tant pur i tant majestuós que ns recorda les pàgines de la Bíblia.

Els socials-democrates són profons enemics de ses idees, perquè pretenen que es impossible de reformar la societat a la manera del doctor van Eeden, i que sa colònia s'extingirà com ho han fet ja diverses associacions d'aquest genre. El doctor, sentint-se profeta, no s deixa desencoratjar per aqueixes critiques: ell continua sa obra, ple de fe en sa força vital.

En alguns follets, en els quals se transllua l'influència de Tolstoi, ha declarat que en nostra societat contemporània una gran part dels homes viu de robar; ha ensajat d'indicar el remei que podria menar la curació de la societat malalta. Aquests escrits eren un xic nebulosos, de manera que no s comprenia positivament lo que l gran escriptor volia dir.

La secció d'Amsterdam de la Lliga Nacional d'Institutors, desitjant més claretat, invità al doctor van Eeden a que vingués a explicar ses idees en una serie de reunions. La primera d'aquestes reunions tingué lloc en una gran sala d'Amsterdam, en la que l public era dels més nombrosos. El doctor van Eeden declarava haver acceptat am goig aquella invitació perquè podria ara respondre a les nombroses qüestions que li havien sigut enviades: per què ell vivia així, per què ell pensava així, perquè ell parlava així.

Formulà lo que tenia de dir en les dotze tesis següents:

1. Es precis en qualsevulga circumstància mirar la vida com una benedicció i un privilegi.
2. Sols la vida posseeix son veritable valor amb un amor convençut envers Déu, amb una creença en la vida eterna i amb el lliure desenrotllament de la naturalesa de tot ser.
3. La naturalesa de tot home no pot desenrotllar-se enterament sinó en una societat on tots els individus tenen els mateixos drets; on gaudeixin de les mateixes

llibertats; on soportin tots les mateixes carregues de la vida.

4. Es un dever nostre fer conèixer a tots am nostre amor i nostra conducta la vida com una joia i una benedicció.

5. L'amor sense sabiduria es tant perillós com la sabiduria sense amor. No es pas demostrar un veritable amor el voler, am ses indulgencies, fortificar al malvat en sos actes.

6. La riquesa personal es nociva pera l'ànima, però la prosperitat comuna es saludable i necessaria pera son desenrotllament.

7. La manera d'esser de nostra vida comuna contemporania, en la que la possessió personal de la terra es permesa i legal pera fruir les rendes del capital, es contraria a la naturalesa de tot ser, perquè permet als uns de viure a la carrega d'altres, privant an aquests de la seva llibertat i del fruit del seu treball.

8. Es un dever de tot ser concórrer a una organització millor de nostra societat moderna, a fi de que la prosperitat sigui igual. Ningú deu tenir privilegis concernint als medis de producció.

9. Es cert que ls treballadors habituats a l'activitat i a la temperança assoliran un triomf sobre ls posseïdors, gastats per son luxe i sa facilitat de viure, en la lluita economica, treballant ensems amb amor i prudencia.

10. Cal que ls treballadors se deslliurin ells mateixos, no per la violencia, sinó per la seva força de treball, que, aplicada am fruit, els dona l poder sobre la seva vida mateixa i sobre la de sos opressors.

11. Si alguns treballadors posseeixen en comunitat perfeta medis de producció, una mica de terra i una mica de diner, trobaran am son treball una font inagotable de prosperitat, i a cambi de la super-abundancia de sos productes podran destruir de mica en mica ls privilegis dels propietaris.

12. La reorganització així començada s'engrandirà més depressa i més segurament amb una cooperació voluntaria de petits agrupaments independents.

Heus-aquí ls dotze articles de la professió de fe del gran escriptor holandès. El doctor van Eeden ens ha fet saber en sa primera conferencia que feia un llibre: *De*

Blyde Wereld (el Món ditxós), en el que va a desenrotllar sa manera de pensar i de veure.

J. L. G. VERHOEVEN

Traducció de SANTIAGO FOLCH

Una veritat descoberta ns ajuda a descobrir-ne una altra, ben lluny de fer-nos obstacle. Si, doncs, voleu seriosament cercar la veritat, cal que no us apliqueu pas a una sola ciencia.

DESCARTES

«Estudio higiénico-social de la Fecundidad y Prolificidad»

Amb aquest titol va llegir el Dr. D. Alexandre Planellas i Llanos una ben documentada memoria, que s'ha publicat, en l'acte de recepció com a academic de la Reial de Medecina de Barcelona. L'il·lustrat catedratic de nostra Universitat Dr. Planellas no s'ha limitat a redactar un discurs, sinó que ha escrit una verdadera monografia respecte l'estat de població d'Espanya i de son millorament. En aquest treball, además de dur nombrosos datos pera esclarir el problema, se tracta de donar-li solució procurant l'augment del número d'habitants de nostres regions, segons ho aconsellen els moderns principis de l'economia politica i de l'higiene. Son autor creu amb això poder arribar a solidar els solaments de la vigorització del país i a la reconquesta de son poderiu.

L'autor se va enamorar del neologisme *prolificitat*, inventat per en Leroy-Bealieu pera expressar un concepte nou que neix de l'estudi demografic, com es el del *resultat* obtingut no tant sols per la virtualitat de la fecondació, sinó que també per la subsistencia de la familia.

S'esforça l'autor en combatre a sang i a foc la desastrosa doctrina del malthusianisme i la dels neo-malthusianistes, encomanant la necessitat d'arribar a una població molt densa pera obtenir preponderancia en tots els camps, com n'està donant un bon

exemple actualment el Japó. Compara Espanya, en quant a densitat, a Turquia, que té 35 habitants per kilometre quadrat, mentres que Belgica ne té 231; els Països Baixos, 159; Inglaterra, 132; França, 74; figurant en ultim terme Suecia i Noruega am 9.

Lo notabilíssim d'aquest treball ho trobem en la pacientíssima subdivisió que ha fet de les regions d'Espanya, comparant sa densitat de població; treball del tot nou i que posa en tant bon lloc al Dr. Planellas. Això permet, d'avui en endavant, veure l'estudi comparatiu, del tot lluminós, mirant solament el diagrama i els mapes a varies tintes ideats per l'autor, dels que n donen una perfecta idea ls gravats del llibre.

El Dr. Planellas ha llençat l'idea i l'ha fet pràctica: ara, que ls higienistes i estadistes ne treguin les conseqüències. Per un dels quadros veiem que la densitat de població per kilometre quadrat en diferentes provincies passa de 100 habitants a Viscaia, Barcelona, Pontevedra i Guipuzcoa; es de 100 a 70 a Madrid, Alacant, Corunya i Valencia; les provincies de Girona i Tarragona figuren entre ls 70 i 50, i la de Lleida en les de menys de 30, com altres vint-i-una provincies d'Espanya.

Classificades les descrites pels antics reialmes, resulta que Catalunya figura am més de 60 habitants per kilometre, com també Valencia, Asturies, Galicia i Balears. En menys de 30 hi figuren Leon, les dos Castelles, l'Extremadura i l'Aragó. Aquests cinc reialmes sumen entre tots 265,539 kilometres quadrats, o sigui més de la meitat de l'extensió total de la nació, no tenint més que sis milions i pico d'habitants dels divuit i mig que dona l cens oficial d'Espanya.

A l'expressar el valor de l'estadística regional ideada per l'autor, diu, am molta raó, que «dintre d'una mateixa nacionalitat hi ha grans diferències entre les distintes demarcacions que l'integren, vinculades en condicions climatològiques, orogràfiques, hidrogràfiques i especials de vitalitat de la raça, més o menys modificades per la civilització, l'indústria, les relacions dels pobles, l'organització social i fins les costums», que forçosament han d'influir totes en els resultats demogràfics.

Seguint pagina per pagina aquell treball, se ve en coneixement de la veritable situació

d'Espanya en ses diferentes regions, com havem dit, en el concepte demogràfic; estudi del tot nou, a l'extrem de que ls resultats obtinguts no s'havien fet evidents per ningú encara; i per això exclama son autor que, «partint de l'estudi en cada una de nostres regions de sa peculiar demografia, a poc que s'enfondeixi en ell, surgeix l'orientació higienic-social més perfecta».

Preferentment estudia l Dr. Planellas el punt relatiu a la natalitat. Demostra que aquesta minva progressivament en els vint anys darrers i ve a constituir un *perill nou*, que, junt am l'excessiva mortalitat d'Espanya, es una amenaça seria pera ella i per sos reialmes. Sobresurt el nostre i les Balears am una natalitat més baixa, lo que fa exclamar a l'autor que «Catalunya necessita augmentar sa natalitat pera mantindre son empori, i s veu reduida quasi a la condició d'esser la regió que l'ofereix més petita». Altres reialmes (Castelles, Lleó, Extremadura, etc.) tenen certament major natalitat, però resulta en gran manera defraudada per la mortalitat, posant-se de manifest que pera evaluar bé un element demogràfic s'ha de confrontar amb els demés. Per això si a Catalunya obtinguessim un poc més alt l'index de la natalitat, guanyariem a tots els demés reialmes; perquè en concepte de mortalitat, segons el darrer cens, oferim la proporció de 16 defuncions anyals per cada 1,000 habitants, pujant a 30 i 35 defuncions en la majoria de les altres regions d'Espanya.

A l'insistir el Dr. Planellas en la necessitat de corregir la deficient natalitat, investiga totes les causes, tant si són d'ordre moral o higienic, que intervenen en la producció del *perill nou*. Fa referencia d'una part a les idees malthusianes, a l'influencia de la civilització i demés causes polític-socials, i d'altre estudia detingudament les nombroses afeccions productores de l'esterilitat en l'home o en la dona, senyalant els recursos pera combatre-ls.

Desenrotlla, además, el Dr. Planellas, un nou concepte demogràfic, transcendental per demés, o sigui l de la *prolificitat*, que va més lluny que l'obtenció d'una forta natalitat i s proposa la *consolidació* o *sosteniment* de la familia obtinguda. Això exigeix el plantejament de mides d'higiene social que

l'autor especifica clarament, i el desenrotllament més ample possible de la puericultura.

El distingit pediatra, nostre amic doctor Viura i Carreras, encarregat del discurs de contestació al treball del Dr. Planellas, després de fer a grans pinzellades l'història científica del novell acadèmic i felicitar a la corporació per atreure a son sí a l'esmentat catedràtic de l'Universitat de Barcelona, se feu seves les mateixes idees d'aquest respecte del problema de la població. El doctor Viura, amb el seu esperit sintètic, abraça hàbilment, en trets més generals, el concepte de l'assumpte desenrotllat pel Dr. Planellas, matisant-lo amb el vigor i galanura pròpies de sa fraseologia, en termes de que n donarà una bella mostra l següent paràgraf que transcrivim:

«La significativa eloqüència de les xifres reunides pel Dr. Planellas es poderós excitant que deu atreure'ns ansiosos cap a l'esclariment d'assumpte tant vast, perquè encara que l descens en la feconditat no s'accentui en el nostre país en proporcions tant desconsoladores com a l'altra banda del Pireneu, n'hi ha prou a Espanya amb els primers símptomes del mal pera veure amenaçat nostre pervindre. Comença un procés morbós social, qual tractament, si volem fugir del cego empirisme, sols serà fructífer traçant-lo com ho fem en les malalties del individu, o sigui una vegada coneguda sa patogenia, son síndrome.»

No s pot fugir d'aquesta mena d'investigacions al veure les xifres de la natalitat i nupcialitat, que cada any minven més; o bé, segons l'expressió del disertant, quan tot i veient major nombre de naixements, no s'obté forta suma de descendents, degut a les moltes causes que concorren a segar la flor de les brotades, aminorant-se per aquest motiu els bons resultats de l'activitat prolífica.

Es per això que recomana l Dr. Viura la necessitat de juntar tots els esforços pera impulsar l'augment de la població.

Am valenta frase s mostra contrari a l'esperit migrat dels que tot ho esperen de les iniciatives de l'Estat, que sempre peca, com el nostre, d'absorbent i malbaratador de tota iniciativa, enredant-la am la sempitèrna legislació i «ofegant les forces expansives de

diferent ordre que glateixen vigoroses en l'ànima d'algunes regions».

El Dr. Viura donà acabament al seu tant ben escrit com ben pensat discurs felicitant al Dr. Planellas per son brillant discurs i excitant a tots a que treballem am fermesa pera l'engrandiment de nostre país a fi d'alcantar una era de ventures i de perdurable pau.

P. BORRÁS

Hi ha, certament, moltes lleis possibles que gradualment millorarien i enfortirien el temperament nacional; però la major part d'elles són d'una tal natura que l temperament nacional deuria ésser molt sanejat abans que les pogués soportar. Una nació en sa joventut pot ésser ajudada per medi de lleis, com un nen mal conformat per medi de cotilles ortopèdiques; però quan es vella, ja no pot aquest remei redreçar sa torta espinada.

RUSKIN

Els esdeveniments exteriors te fan córrer en tots sentits. Dona-t lleure, a fi d'aprendre quelcom de bo, i cessa de deixar-te anar en el terbolí. Preserva-t encara d'una altra agitació insensada, car es folia també de fatigar sa vida amb accions sense fi: es necessari una fi on se dirigeixin tots els nostres desitjos i, en una paraula, tots els nostres pensaments.

MARC AURELI

Cal que s construeixi en el sí de l'humanitat una *jerarquia* fundada en la desigualtat natural dels homes, aon cadascú trobi son lloc i sa funció, desde l més humil fins al més gran, aon cadascú sigui egoista o altruista, en la mida que ho exigeixi son valor real, el grau de sa constitució psicològica o psíquica.

NIETZSCHE

La voluntat no es altra cosa que la facultat de pensar, magicament poderosa.

NOVALIS

ESTUDIS UNIVERSITARIS CATALANS

SESSIÓ INAUGURAL

Mentres l'Estat espanyol continua acullint-se al *benefici de deliberar* abans de decidir-se a acceptar l'oferiment que li feren el «Estudis Universitaris Catalans» d'obrir llurs càtedres en aquesta Universitat literària, l'Ateneu Barcelonès decidí donar-li aculliment com en l'any anterior, i prestar pera la sessió inaugural la seva rotonda, que amb tal motiu presentava en la nit del dia 4 de Octubre l'aspecte de les grans solemnitats, havent-s'hi aplegat, baix la presidència de D. Raimon d'Abadal, que ocupa la dels «Estudis», els senyors Pella i Forgas, president de la Societat econòmica d'Amics del País; Lluhi i Rissech, de la Junta de l'Ateneu; Trias i Giró, soci honorari; Albó, diputat per Olot, i representants de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, de l'«Institució Protectora de l'Ensenyança Catalana», de l'«Ateneu del Districte segon», del «Col·legi de Sant Jordi», de l'«Unió Catalanista», de la «Lliga Regionalista», de les entitats escolars i de moltes altres, no havent-hi pogut assistir, per motius de salut, el President honorari Sr. Duran i Bas i l'Alcalde de Barcelona, i havent enviat expressives comunicacions d'adhesió algunes altres associacions com el «Centre Excursionista de Catalunya».

Oberta la sessió, el Secretari de l'institució, D. Carles Francisco i Maymó, llegí l'*Anuari dels Estudis Universitaris Catalans relatiu al curs de 1903 a 1904*, que es una ressenya dels treballs duts a cap desde l dia 16 d'Octubre de 1903, en que tingué lloc l'inaugural del curs anterior.

En ell se relata l'instauració de les càtedres de Dret civil català i Història de Catalunya, a les que seguí en Janer d'enguany la d'Economia social i Política aragonesa.

Prenent peu principalment de les notes contingudes en el diari de cada càtedra, donà compte de la tasca complerta respectivament en elles i de la que ja tenen notícia ls nostres llegidors, expressant els diversos sistemes adoptats pels professors i llurs resultats, i fent constar els noms dels alum-

nes que obtingueren premis i certificats d'aptitud.

Feu públic que en els concursos de fi d'any havien obtingut D. Ramon Coll i Rodés el premi de Dret, D. Francesc Valentí i Martí el d'Història, i D. Josep Nogueras el d'Economia.

Donà compte de les conferències que per encàrrec i a despeses dels «Estudis Universitaris Catalans» donà sobre Literatura Catalana D. Antoni Rubió i Lluch en el mateix local de l'Ateneu, que no ls regatejà l seu hostatge.

S'ocupà en l'elecció de President a favor del Sr. Abadal i en el nomenament de catedràtic de Dret civil català recaigut en don Antoni M.ª Borrell i Soler, per impossibilitat de continuar el Sr. Trias encarregat de dita càtedra; i anuncià ls projectes que ls «Estudis» tenen, entre ls que s compten la creació d'ensenyances d'Agricultura, Química industrial, Història de l'Art català, Geologia de Catalunya, i especialment la de Dret públic català, que acaba d'inaugurar-se a càrrec de D. Josep Pella i Forgas.

Acabà numerant els medis econòmics de l'institució i la necessitat de reforçar-los amb subvencions, quotes individuals, donatius, llegats i herències que, com a persona jurídica, pot adquirir.

El President, D. Ramon d'Abadal i Calderó, llegí l seu notable discurs, que publicuem a continuació, i acte seguit declarà obert el curs, qual inauguració seriosa i solemnia contrastà amb la del curs de l'Universitat oficial, en la que aquelles circumstàncies brillaren per llur absència.

DISCURS DEL SENYOR PRESIDENT

SENYORS:

L'Associació «Estudis Universitaris Catalans», fidel al seu esperit, ho sacrifica tot a ses ensenyances. Per això aquest lloc no es avui ocupat per qui l'any passat vos donà a conèixer els propòsits que portava. Ell, que havia intervingut com ningú en la gestació del pensament, que havia estampat un criteri clar i ferm en les bases de les nos-

tres ensenyances i que havia posat la seva ànima en aquesta institució, era sens dubte el nostre president insubstituïble. Però les necessitats de les catedres han fet necessari el nomenament de professor de la de Dret civil català, y els «Estudis Universitaris Catalans» no han dubtat en privar-se dels serveis de direcció del qui fou el seu President pera encomanar-li aquella ensenyança, segurs de que l seu fi es més ben complert esmersant les qualitats millors en lo que es l'idea que presidí sa formació, i deixant pera altres la feina interior d'organització, de determinacions practiques i de medis de subsistencia.

Veus-aquí per què soc jo qui avui vos parla en nom dels «Estudis Universitaris». El cambi no es falaguer per aquest primer acte del curs; però estic segur de que tot ho perdonareu sabent que ns rescabalarem de la perdua am les ensenyances que s guanyaran durant tot l'any.

La feina de l'educació d'un poble es feina d'anys. Les halenades de vida nova que sortiren a Prussia de l'Universitat de Halle i que tant contribuïren a la formació de la consciencia nacional alemanya, trigaren un centenar d'anys a donar el seu fruit, i la fundació de l'Universitat de Berlin, que donà una empenta tant assenyalada al camí que ha seguit la mateixa Prussia pera conseguir l'hegemonia de l'Alemanya, es anterior de seixanta anys a la fundació de l'imperi. Les primeres ensenyances lliures de txec que emprengueren a Bohemia Jounzman i Hanka, i les que donà la Societat patriotica del Museu, són de començaments del sigle XIX; i si en 1864 obtenen una sanció poruga i curta am la llei de llengües, que autorisà l'ensenyança en l'idioma nacional, no obtingueren consagració oficial fins a la fundació de l'Universitat txeca de Praga en 1882.

Doncs, no es pas hora de poder fer inventari de resultats conseguits per la nostra Institució; ni ns ha d'extranyar, mirant l'exemple dels altres països, que l'Estat espanyol no haja resolt encara la petició que li varem fer de que dongués alberc en l'Universitat oficial a les nostres catedres. L'esforç de tots ha d'esser persistent, i la voluntat ferma, pera que ls propòsits que han fet

naixer la nostra Institució donguin el seu fruit.

Però no per això he de deixar de fer notar que fa vint o vinticin anys que s parlava de la necessitat de la creació de les ensenyances de Dret català y de Literatura catalana, i que ls «Estudis Universitaris» han tingut la sort d'esser els encarregats de fer efectiva la creació de catedres permanents d'aquestes ensenyances. Aquesta obra, que hem conseguit en el primer any de la fundació, responent a lo que estava en la consciencia i en el desig de tots, fa esperar que l'Associació sabrà d'aquí endavant respondre a lo que d'ella espera la patria.

I encara que no sia hora de fer inventari de fruits conseguits per la nostra institució, sí que ho es de donar compte de com ella ha complert els seus fins; perquè de la manera com jo considero als «Estudis Universitaris Catalans», o sia com la condensació d'un moviment social de Catalunya, que així que ha arribat a prou creixença ha pres forma practica pera desenrotllar-se, devem compte i raó a tots els catalans de lo que fem i de lo que volem fer, no solament perquè vegin si s'es complerta la missió que teniem encomanada, sinó pera posar-nos en comunicació mutual que allunyi tot perill de que no respongüessim a lo que aquest moviment social significa.

Dues catedres unicament vos oferirem l'any passat: la de Dret civil català y la d'Historia de Catalunya. Hem pogut fer més, perquè dins del mateix curs finit s'establí la catedra d'Economia social i Política aranzelaria, i s feu aquell magnífic preambul que tots recordeu de l'ensenyança de la Literatura catalana, que desde ara queda definitivament establerta.

Aquestes quatre catedres són les que us oferim pel curs que avui comença; i encara que s'es estudiat i s'estudia l'establiment de noves ensenyances, i algunes d'elles am caracter propi i ben distintiu pera que s marqui l segell que volem que portin tots els nostres estudis de cercar el desyetllament de les iniciatives intellectuales i morals dels alumnes i de que portin conseqüencies practiques, i encara que esperem que no ns faltará l'ajuda de tots pera portar a compliment els nostres propòsits, m'estimo més no donar cap assegurança i que a l'obrir l'any

vinent el nou curs poguem dir, com aquest any: hem fet la meitat més de lo que oferírem.

Si en aquest ordre, quasi podríem dir material, del número de catedres establertes, el resultat ha sigut profitós, tampoc podem estar descontents de lo que s'es fet en l'ordre intel·lectual i moral. Es clar que l'establiment d'ensenyances amb un sistema tant diferent del conegut aquí fins ara; havia de topàr am serioses dificultats; es clar que als alumnes, avesats a n'aquella passivitat inconcebible dels Instituts i Universitats oficials, els havia de venir costa per amunt entendre que en les nostres era an ells a qui demanavem el major esforç, baix la direcció dels mestres que ls servien de guies; i es clar també que no podíem pensar que l primer any funcionessin les ensenyances d'aquella manera ideal que ns-e les figuravem, i us descrigué l'any passat aquí mateix el President d'aquesta institució. Però respongueren els alumnes a les excitacions dels professors, i els esforços fets per aquests—a qui l'Associació deu etern agraïment, i jo m sento ditxós de poder-los-hi expressar desde aquí—foren correspostos per la bona voluntat dels estudiants,—a qui desde aquest lloc tinc de manifestar també lo complacuda que ha quedat l'Associació dels seus treballs.

I aquesta es la feina més grossa que hem fet: la de trencar el glaç en aquesta matèria. No s'han limitat els concurrents a les nostres catedres a sentir discursos més o menys eloqüents dels mestres; no s'es reduïda la seva feina a l'operació quasi bé mecànica de pendre apuntacions i, després d'un esforç de memòria, repetir lo que millor o pitjor deien les seves apuntacions. Les converses entre mestres i deixebles s'han estrenat, encara que sia am la curtedat que dóna la por d'una cosa nova, que cada dia mimvarà i anirà desapareixent; i tots els alumnes que han obtingut certificat d'aptitud han fet algun treball, assajant-se a desplegar iniciatives pròpies en el conreu de la ciència que estudiaven. L'Associació, per sa part, ha cuidat d'estimular an aquells que han encertat millor lo que ns proposavem am les ensenyances establertes, o sia an aquells que han posat a contribució la seva activitat intel·lectual, provant de posar quelcom de

propri i original en els treballs i monografies que tenen redactades.

Perquè aquest es el desideratum que en el pervindre volem conseguir: el de fer treballadors en tots els ordres del saber; treballadors que portin cada hu en la seva especialitat tot lo que l'individualitat diferencial de la seva intel·ligència pugui donar en profit de l'avenç d'ella.

RAIMON D'ABADAL

(Acabarà)

EXTRACTE DE LES VUIT CONFERENCIES SOBRE LITERATURA CATALANA DONADES PEL DR. RUBIÓ I LLUCH EN L'«ATENEU BARCELONÉS» DESDE L DIA 10 DE JUNY AL 13 DE JULIOL DARRERS.

TEMES

- I. Concepte i determinació del nom i contingut de la Literatura Catalana.
- II. Elaboració orgànica i personalitat de la Literatura Catalana.
- III. Successió de les literatures mig-egals i filiació de la catalana. — I. Influències internes: llatino-eclesiàstica, provençal, oriental.
- IV. Successió de les literatures mig-egals i filiació de la catalana. — II. Influències externes: francesa, italiana, castellana.
- V. Influències catalanes en la literatura castellana dels segles XIV, XV i XVI.
- VI. Predomini de les lletres castelleses en Espanya. Comparació entre la decadència literària de Catalunya i la de Portugal.
- VII. Epoques històriques de la literatura catalana. — I. Època nacional. — II. Èdats d'or.
- VIII. Epoques històriques de la literatura catalana. — III. Decadència. — IV. Renaixença.

CONFERENCIA PRIMERA

Importància de la catedra de Literatura Catalana i relació dels treballs fets en altres ocasions pera establir-la, especialment en 1897, essent Rector d'aquesta Universitat D. Manuel Duran i Bas.

Plan general de les Conferències, que es el que hem exposat.

Concepte de la Literatura Catalana. Personalitat de la Literatura Catalana. Refutació de les opinions contràries, sobre tot les dels que sostenen que la Literatura Catalana no es més que un satèl·lit de la castellana, amb influències provençals, italianes i franceses.

Distinció entre la Literatura Catalana i l'Història literària de Catalunya. L'Història literària de Catalunya es l'estudi del total desenrotllament literari de Catalunya manifestat en les distintes llengües que en ella han estat en ús.

L'Història de la Literatura Catalana es l'exposició del desenrotllament de la literatura escrita en llengua catalana en totes les terres en que aquesta fou usada. Lo primer es un concepte geogràfic; el segon, un concepte ètnic i, per tant, nacional, independent dels límits geogràfics.

L'Història literària de Catalunya comprèn, a més de l'estudi de la Literatura Catalana, el de cinc literatures històriques que l'han precedit o han conviscut amb ella a Catalunya: la llatino-eclesiàstica, les dues semítiques (rabina i arabiga), la provençal i la castellana.

L'Història de la Literatura Catalana comprèn la de l'escrita en nostra llengua nacional tant a Catalunya propiament dita com al Rosselló, Mallorca, València, Sardenya i fins Aragó.

Importància de tractar l'una matèria sense l'altra. Importància de la literatura llatino-eclesiàstica a Catalunya, que la precedí, li féu de mare i conviscu amb ella durant tota l'Edat Mitjana.

Idem de les literatures rabina i arabiga. Influència de la lírica provençal en la literatura catalana. Conreu de la literatura castellana a Catalunya.

La falta d'homogenitat de la nostra història literària es fenomen general en les de totes les nacions. No hi ha cap nació monolingüe en els començaments de sa literatura, i la major part esdevenen polilingües. Solament les nacions més poderoses han desenrotllat literatures nacionals prou fortes pera no permetre la creixença d'altres al llur costat. Exemples de literatures polilingües: Roma; importància de la literatura greco-llatina i influència absorbent de la grega en la romana; Castella, en l'Edat Mitjana, produint en llatí una part de la seva prosa, i en galleg la seva lírica. Fets semblants succeïts a Itàlia, França, Portugal, Anglaterra, etc.

Si s'exceptua França, Catalunya es la nació neo-llatina que s'ha conservat més monolingüe.

Caracter de la Literatura Catalana. Es democràtica, practica i utilitària. Fou la primera literatura europea que substituí l'latí pel català en el domini de la ciència. Ramon Llull, Eximeniç. Superior importància de la prosa. Falta d'epopeies. Riquesa de cròniques.

Contingut de la Literatura Catalana. Necessitat de l'unitat de llengua i nacionalitat pera que una literatura pugui dir-se nacional. No basta la comunitat de llengua. Exemple: les repúbliques sud-americanes; la llur literatura no pot denominar-se castellana, sinó argentina, peruana, etc.

Refutació de l'opinió que enclou la literatura provençal, com també les parles occitanes del mig-dia de França en el contingut de la Literatura Catalana. Diferències de caracter malgrat la similitut de les llengües. Influència en aquestes dels esperits nacionals.

En cambi són catalanes les literatures valenciana i mallorquina. Refutació de la tendència de la literatura valenciana moderna a separar-se de l'antiga soca catalana, constituint una literatura híbrida, destinada fatalment a morir si no s torna a unir am la catalana. Contrast am la literatura mallorquina.

CONFERENCIA SEGONA

La Literatura Catalana es una literatura nacional. Condicions que ha de reunir una literatura pera merèixer aquest nom: que sigui orgànica, que s nodreixi de les pròpies tradicions, que tingui fesomia marcada. Refutació de les opinions que pretenen negar aquestes qualitats a la nostra literatura.

Les influències sofertes per la Literatura Catalana no impliquen la seva falta de personalitat. No hi ha literatures absolutament autoctones. Mutuàl inter-influències de les literatures neo-llatines durant tota la llur història, i sobre tot en els començaments.

La Literatura Catalana posseeix personalitat pròpia i la seva evolució ha sigut orgànica, lo mateix que la francesa, la castellana, l'italiana i la gallego-portuguesa. Més la personalitat d'una literatura no s manifesta mai en tots els gèneres literaris: basta generalment am que s manifesti en un sol. Exemples: la literatura francesa, la més orgànica i completa, caracterisada durant l'Edat Mitjana per l'epopeia que imposa a tota Europa. Cas semblant de Castella, si bé son gènere epic no passa ses fronteres. Provença s personifica am la seva lírica lo mateix que Galícia am la seva tant distinta. Així també la Literatura Catalana sobresurt en la prosa.

Totes les literatures, en llur evolució natural, passen per quatre moments, que s distingeixen idealment, si bé molt sovint se confonen en la realitat: 1.er, esforç pera fer-se mono-lingües; 2.^{on}, pera secularisar-se; 3.er, pera reintegrar-se llurs dominis; 4.^{rt}, pera fer-se nacionals.

1.er *Esforç pera fer se mono-lingües.* Es un fet general. Exemples: Roma i ses lluites pera desfer-se del domini de la literatura grega. França, la literatura més mono-lingüe de l'Edat Mitjana, no pot lliurar-se de l'influència llatina. Castella pot dir-se que té llavors d'una literatura trilingüe de castellà, galleg i llatí. A Itàlia lluiten contra la llengua vulgar, el llatí, el francès, el dialecte franc-italià i el provençal en la lírica. Dant con-

sagra i triomf de la primera am la seva *Comedia*.

Després de la francesa, la catalana es la literatura més mono-lingüe. Proves: Catalunya es la primera nació que substitueix l'ús del llatí pel de la llengua vulgar en l'ordre científic. L'influència provençal no pot en absolut considerar-se a Catalunya com forastera, com ho era a França, a Itàlia i a Castella.

2.^{on} *Esforç de les literatures pera secularisar-se*. Lluita durant tota l'Edat Mitjana i la moderna entre l'esperit religiós i el laic. L'Església continuadora de la tradició i cultura romanes després de la caiguda de Roma. El seu monopoli de les lletres. Influència dels monastirs. Creació de les primeres Universitats baix la tutela de l'Església. La Literatura Catalana s'emancipa primer que les altres d'aquesta tutela. Les grans enciclopedies catalanes en llengua vulgar.

3.er *Reintegració del domini literari o conquesta dels seus genres*. En totes les literatures s'opera molt lentament, i resta incompleta durant tota l'Edat Mitjana. Les poques literatures que l'han assolida no ho han fet fins als temps moderns. A Catalunya fou lenta. Ramon Llull conquereix el gènere didàctic, i l'influència provençal amb els jocs florals catalans, el líric.

4.^{rt} *Lluita pera fer-se nacionals*. Aquest moment arriba quan s'han reintegrat els dominis filològics i literaris. Catalunya l'assoleix en el segle XIV. El segle d'or de la literatura de Catalunya coincidint amb el de la seva política. Expansió catalana en el Mediterrà. Grans gestes i figures de l'imperialisme català. Pere IV i Muntaner. Consagració de la personalitat de la Literatura Catalana. Sa perfecta expressió del caràcter nacional democràtic, sensat, pràctic i utilitari. Exemples: Cròniques de D. Jaume, Muntaner i Desclot. Caràcter de la filosofia catalana. Esperit democràtic den Ramon Llull. El gènere cavalleresc català i son caràcter pràctic i poc fantasiós. *Curial y Güelfa* i *Tirant lo Blanch*.

Unitat de la nostra literatura amb la valenciana i mallorquina. Tots els escriptors valencians i mallorquins se diuen catalans i «escriuen en català».

Caràcter avançat i cosmopolita de la Literatura Catalana i compenetració d'aquesta amb l'esperit de la civilització europea. Racionalisme cristià de la filosofia den Llull.

Resum de la marxa de la nostra literatura en els segles XIII, XIV, XV i XVI.

CONFERENCIA TERCERA

Concepte orgànic de les literatures neo-llatines. Mutua dependència de totes elles per llur filiació de la llatina.

Desenrotllament de la literatura llatino-eclesiàstica, continuadora de la tradició romana. Aparició del primer centre literari independent a França. Coincidència d'aquesta aparició amb la de la lírica provençal. Aparició posterior de les literatures iberiques, catalana, galaico-portuguesa i castellana. D'aquestes tres sols la catalana té transcendència europea durant l'Edat Mitjana. Aparició de la literatura italiana amb el Dant i sa influència i hegemonia europea.

Hegemonia de la literatura castellana a la península iberica i sa extensió per tota Europa, a partir del segle XVI, a conseqüència de l'unió política d'Espanya, fins al segle XVII, en que apareixen les literatures saxones.

Extraordinària importància i esplendor de la Literatura Catalana en els segles XIII i XIV. Influències rebudes. Influències internes. La llatino-eclesiàstica, la provençal i la oriental. Influències externes: la francesa, l'italiana i la castellana.

Influència llatino-eclesiàstica. Importància de l'Església romana durant els primers segles de l'Edat Mitjana. Sa acció civilisadora, com continuadora de la tradició romana. L'Església conserva les tres unitats de l'imperi romà, lingüística, jurídica i política, i an aquestes hi afegeix la religiosa. El llatí com llengua internacional durant l'Edat Mitjana. Les ordres monàstiques i llur acció civilisadora. Divisió de la societat mig-aval en clergues i llecs (homes de lletres i homes d'acció). La possessió del llatí qualitat distintiva de la clerguesia. Identificació de la cultura amb el domini de la llengua llatina. Primers ensaigs de la literatura en llengua vulgar baix la tutela de la clerguesia. Els primers literats que escrigueren en llengua vulgar foren clergues que usaven generalment el llatí. Esforços de les literatures vulgars pera secularisar-se.

Classificació de la nostra literatura llatino-eclesiàstica en: a) Literatura llatino-eclesiàstica propiament dita, que comprèn les obres escrites en llatí per catalans; b) Traduccions de les obres estrangeres llatines al català; c) Obres catalanes directament influïdes per la literatura llatino-eclesiàstica. Necessitat d'encloure aquest darrer terme, en el qual venen compreses obres importants de Ramon Martí, Llull i Eximeniç.

Evolució de la literatura llatino-eclesiàstica a Catalunya. Sa importància en el segle XI. Silvestre II. Son creixement en els segles XIII, XIV i XV. Dominicans i franciscans. Llull, Eximeniç, Sant Ramon de Penyafort. Son predomini en filosofia, teologia, història i jurisprudència.

Influència provençal en el domini de la lírica. Imposició de la seva tècnica i disciplina mètrica. Sa poca influència en l'esperit de la nostra poesia. Trovadors catalans. Caràcter històric de llurs troves. Llur galanteria. Inferioritat dels trovadors

catalans en la gràcia i elegància de l'estil i espontaneïtat de l'expressió. Llur superioritat en la justesa d'observació i en la naturalitat del sentiment. Llur importància històrica.

Influències orientals, hebrea i aràbiga. Menor importància d'aquesta a Catalunya que en el rest d'Espanya com a conseqüència de la ràpida reconquesta. Exemples d'aquesta influència en diferents escriptors catalans dels segles XII i XIII, sobre tot en Ramon Llull.

CONFERENCIA CUARTA

Influències externes de la Literatura Catalana: la francesa, l'italiana i la castellana. De les tres, la francesa és la més important i la castellana la menys. La francesa i l'italiana són beneficioses a la nostra; la castellana no s'hi diu tant amb el seu caràcter.

Influència de la literatura francesa. Importància de l'influència de França en el desenvolupament polític de Catalunya. Filiació històrica de la nacionalitat catalana en l'Imperi Carolingi. Intervenció dels francs en la reconquesta catalana. Identificació de l'esperit català i francès en l'Edat Mitjana.

Hegemonia de la cultura francesa per tot Europa. Els catalans són anomenats francs en l'expedició a Orient, segons el testimoni de Mun-taner. Caràcter internacional de la llengua francesa en totes les corts europees. Influència de les or-dres monàstiques en l'expansió de la cultura francesa.

Influència literària predominant de França en Catalunya en tots els gèneres, i sobre tot en l'èpic, romàntic i didàctic. Impossibilitat de fixar els límits d'aquesta influència, per ésser massa general i de conjunt. Conservació del segell propi de la Literatura Catalana malgrat aquesta influència. El seu punt culminant en els segles XIII i XIV. La decadència a darrers del segle XIV, cedint plaça al renaixement italià. Influència de la literatura francesa en els poetes d'aquest renaixement, Dante, Petrarca i Boccaccio.

El renaixement de la literatura italiana i la successió a la francesa en el predomini europeu com efecte de la victòria de l'esperit municipal, representat per les repúbliques italianes, contra l'esperit feudal, representat per la cultura francesa. Decadència moral i política de França en el segle XIV. La decadència literària i pobresa d'autors il·lustres. Froissart. Els rimaires francesos.

Influència de la literatura italiana. Sa importància en Catalunya i Castella. Orígens del renaixement literari italià. Caràcter poli-lingüe de la literatura italiana en el segle XIII. Creació de la literatura italiana per Dante, Petrarca i Boccaccio.

Sa ràpida creixença, o, millor dit, son naixement plenament formada.

L'influència de la literatura italiana en la catalana, afavorida, primer, per les relacions mercantils i, després, per les polítiques entre ambdós països. Intervenció de Catalunya amb Pere III en la política de Sicília després de les vespres sicilianes. Dinastia catalana de Sicília. Germanor de catalans i sicilians. Annexió de Sicília per Pere IV. Dominació en Sardenya i Nàpols.

Influència reflexa d'aquestes terres en Catalunya. La tradició de la grandesa romana es obsta-cle per a que hi arrel·li la política catalana. Terror dels italians davant del creixent poder polític de Catalunya.

La dominació política de Catalunya com veïcul de l'influència intel·lectual i literària d'Itàlia. Exemples d'aquesta influència. El rei Joan I i la seva cort. Bernat Metge, fill humanista de Petrarca. El seu *Somni*, degut a aquesta influència junt amb la de Dante i Boccaccio, passades a través de l'influència italiana. Els lírics catalans, Ausiàs March, Jordi de Sant Jordi, etc., la reben igualment. Influència d'Itàlia en la literatura catalano-llatina. Primeres traduccions dels clàssics llatins.

CONFERENCIA QUINTA

Influències catalanes en la literatura castellana en els segles XIV, XV i XVI. Mutuàl relacions d'ambdues literatures i superior importància i influència de la catalana durant dits segles. Necessitat de discutir la qüestió de les influències mutues en el terreny propiament literari. Inseguretat i deficiència de les discussions filològiques i gramaticals.

Extensió de l'influència literària de Catalunya en Castella. Lloc que ocupa immediat a les de França, Itàlia i Provença.

Segle XIV. Falta de veritable compenetració entre ambdues literatures. Contactes naturals entre elles. Desconeixença mutua abans del segle XIV. Testimonis del respecte i admiració dels castellans envers el poble i escriptors catalans que ns ofereix la literatura castellana d'aquell temps.

Influència de les obres de Ramon Llull en la literatura castellana del segle XIV, reflexada en l'infant D. Juan Manuel. *El libro de los estados y el libro de caballeria*, de D. Pere López de Ayala, imitacions del *Llibre de Cavalleria* i del *Blanquerna* de Llull. El llibre de *L'Amic i l'Amat*, precursor de la mística castellana.

Segle XV. Gran prestigi de la Literatura Catalana, i sobre tot la poètica, entre ls literats castellans. *L'art de trovar* català-provençal, imitat i ponderat a Castella. *Les Arts Poétiques*, d'Enrique de Villena, Pedro Guillén de Segovia, Marquès

de Santillana i Juan de la Encina, imitacions dels nostres abundants tractats de la Gaia Ciencia. Florida de la lírica espanyola en el segle XV. Abundor de poetes en la cort de Joan II. Ses primeres figures, l'Enric de Villena i el Marquès de Santillana, grans coneixedors i admiradors de la cultura catalana. Enric de Villena, primer escriptor castellà que usa la llengua catalana, quan cap català escrivia en la castellana, am la seva obra catalana *Els dotze treballs d'Hèrcules*. Sa presidència dels Jocs Florals de Barcelona. El Marquès de Santillana figura capital del moviment literari del temps de Joan II. Multiples influències que s noten en les seves obres. La seva admiració i lloances de la literatura i els poetes catalans. Hermós testimoni que d'això ns ofereix la seva carta-proemi al Condestable de Portugal. La seva *Coronación* a Jordi de Sant Jordi, primera glorificació a la poesia catalana per un poeta castellà.

Eximeniç i exemples de la seva influència en la literatura castellana. Popularitat de les seves obres, sobre tot el *Llibre de les dones*. Traduccions castellanes de les mateixes.

Auzias March incompès i poc conegut fora de Catalunya, i adhuc aquí mateix en el segle XV. La literatura classica llatina es coneguda primerament a Castella en aquesta epoca per traduccions catalanes. Juan Fernandez de Heredia, autor d'importants traduccions d'aquesta literatura, es aragonès per sa naixença i català per sa residència i el seu esperit.

Sigle XVI. Fama d'Auzias March, mercès al predomini i popularitat de la literatura italiana. Esperit petrarquesc d'aquest poeta. Originalitat d'Auzias March malgrat això. Els seus admiradors i imitadors castellans, Imitacions d'ell d'en Garcilaso de la Vega i Gutierre de Cetina, i adhuc en el mateix Herrera. Traduccions castellanes d'Auzias March.

Disminució d'aquesta influència a partir del segle XVI. Admiració i curiositat que continuen sentint per la cultura i costums catalanes els autors castellans posteriors. Llor profon desconeixement de Catalunya reflexat en les seves obres. Exemples típics d'escenes catalanes en Calderón, Lope i Rojas.

CONFERENCIA SISENA

Predomini de la literatura castellana. Isolament i desconeixement a Europa de la literatura castellana i de totes les peninsulars, llevat la catalana, durant l'Edat Mitjana. Ignorancia i menyspreu universals de la literatura castellana reflexat en els escrits de Dant i Petrarca. Insuficiència de les famoses pelegrinacions a Santiago de Compostela, com també del gran centre d'es-

tudis orientals de Toledo, pera establir un contacte efectiu entre Castella i Europa.

Cambi de situació a les darreries del segle XV, en que la literatura castellana conquista el territori espanyol i comença la decadència de la catalana.

Començament de l'edat d'or d'aquella literatura a principis del segle XVI, afavorida per les conquestes de la politica castellana en el regnat d'Isabel la Catolica. Rapit creixement de la preponderancia literaria de Castella (en vinticin anys passa sa literatura de l'infancia a la plena maduresa) i paralela decadencia literaria de Catalunya.

Hegemonia politica de Castella en el regnat de Carles V. Els somnis imperialistes castellans reflexats en la literatura d'aquest país ja desde l segle XIII. Igual fenomen que s'observa en la literatura portuguesa amb en Camoens i en la catalana amb en Muntaner sobre tot, com en totes les literatures dels països forts.

Trascendencia europea de la literatura castellana a partir del segle XVI. Son predomini en la cort francesa d'Enric IV. Gran difusió de les obres castellanes per tota Europa. Popularitat universal dels usos i costums castellans. Reproduccions de les obres literaries de Castella a París, Lió, Anvers, Napols, etc. Aparició simultania d'obres castellanes a Madrid, am llurs traduccions franceses a París. Interès i popularitat europeus dels llibres de cavalleria, com també de les noveles pastorals i el teatre espanyol, imitat per Corneille, Scarron i altres.

Creació de la novela picaresca a Espanya, que dona a França l motllo del *Gil Blas* de Lesage. Sa llevor en el nostre Jaume Roig. Consagració del predomini castellà amb en Cervantes.

Paralel entre la decadencia literaria de Catalunya i la de Portugal. A l'entrar en el segle XVI Portugal estava menys preparat que Catalunya pera resistir l'invasió castellana. La dependencia de la literatura portuguesa respecte la castellana se manifesta ja en els sigles XIV i XV, en que la literatura portuguesa, malgrat el predomini del seu lirisme, no es més que un satelit de la castellana. El galleguisme, la sava nacional, ofegat pel classicisme. Imitacions i traduccions portugueses de les grans obres castellanes. Us del castellà per quasi tots els autors portuguesos. Filiació castellana del romancer portuguès. La literatura portuguesa no es una literatura nacional.

Millors condicions de Catalunya al començar el renaixement. La Literatura Catalana era independent i nacional i havia trascendit a Castella i Europa. Alguns autors castellans havien escrit en català. Cap autor català havia escrit en castellà abans del segle XV. Diferencies més fondes del català que del portuguès amb el castellà.

Causes de la sobtada decadència de la Literatura Catalana. Feblesa de la resistència de Catalunya a l'invasió castellana. Fou purament passiva i negativa. Funest aïllament en que s'va cloure la literatura catalana enfront de l'invasió castellana.

La decadència literària de Catalunya conseqüència de sa decadència política i causes d'aquesta.

Desplaçament del centre de gravetat polític i econòmic d'Espanya com a conseqüència del descobriment d'Amèrica. Caiguda de Bizanci i invasió turca del mar Mediterrani. Unió dinàstica de la Corona d'Aragó amb Castella, amb son predominí de la política castellana.

Males condicions en que tot això posava a Catalunya per rebre l'influència del Renaixement. Impossibilitat de rebre directament el seu halè restaurador. Exemple important en el cas de la cultura humanista originada a Itàlia, com efecte del renaixement del llatí. Ressò a Castella d'aquest moviment humanista desde l'sigle XV, reflexat en gramàtiques, diccionaris, etc. Pobresa d'aquest moviment a Catalunya, amb sa falta consegüent d'estudis gramaticals que encara s' deixa sentir.

Ventajosa situació política de Portugal en el sigle XVI per lluitar amb l'invasió literària de Castella. Ses empreses marítimes i colonials. Aparició providencial de Camoens, veritable verb de l'esperit nacional portuguès. Gran influència de la seva obra en l'edificació del caràcter, literatura i llengua de Portugal. Caràcter històric nacional dels *Lusiadas*. Impotència d'aquests factors per salvar la decadència de la literatura portuguesa.

Catalunya en sigle XVI ofegant-se baix el pes de sa tradició. Falta absoluta d'autors de talla. Pere Serafi. Imitadors d'Auzias March i de la poesia petrarquesca. Descuit del conreu de la llengua. Invasió del teatre espanyol i de l'academicisme buit i redundant.

Consumació de la decadència literària tant a Catalunya com a Portugal en el sigle XVII. El rector de Vallfogona i els prosistes místics. Llur insignificància. Inadaptabilitat dels nostres a la literatura castellana. Adaptació dels portuguesos, que amb en Melo i altres entren francament en la literatura castellana.

CONFERENCIA SETENA

Època nacional i edat d'or de la literatura catalana. Inexactitud d'aquesta divisió. Èpoques en que realment se divideix la nostra història literària: època nacional, decadència i renaixença, es a dir, integració dels dominis literaris, desintegració i reintegració moderna en pugna amb el castellà,

així com antigament s'havia lluitat amb el llatí.

Dificultat de l'història de la nostra literatura per la falta d'estudis de les seves obres, i d'edicions de les mateixes.

Caràcter nacional de la literatura catalana dels sigles XIII, XIV, XV i XVI. Espandiment del domini literari als sigles XIV, XV i XVI per l'incorporació de València i Mallorca. Perfecta unitat de la literatura catalana en aquests països tant pel caràcter com per l'estil i la llengua. Gran dificultat per distingir la procedència geogràfica de les obres escrites en català en aquesta època. Gran superioritat de Catalunya en la quantitat i qualitat de sa producció literària respecte a Mallorca i València. L'història genèrica nacional per excel·lència de Catalunya. Importància del gènere moral i religiós. Eximeniç i Bernat Metge.

Superioritat de València en la poesia. Esplendor del seu centre literari. Ausias March, Martorell, Jaume Roig.

Mallorca excedeix en el gènere didàctic amb en Lluï, Turmeda, Pax i altres.

Insignificància de la producció literària del Rosselló, sols comparable a la de Cerdanya.

Característiques de la literatura nacional catalana. Sa homogenitat i absència de conreus dialectals com l'italiana i la castellana. Son esperit pràctic i utilitari. Predomini de la prosa. Inferioritat de la poesia malgrat sa importància relativa. Causes d'aquesta inferioritat. El seu origen trovadoresc-provençal i deficient aclimatació. Son encarcament retòric, perjudicial a l'indispensable espontaneïtat de l'expressió. Iguals defectes que s' noten en totes les poesies nacionals coetànies, adhuc en la francesa, la més ufana i vigorosa, a excepció de l'italiana, que obra amb la figura de Petrarca i període modern de la poesia. Ferm segell propi de la nostra prosa. Sa concisió i varonil rudesca conciliant-se amb la gràcia i elegància d'expressió. Sa riquesa d'imaginació, superior a la de la poesia. Caràcter poètic de la prosa de certs autors catalans (Lluï, Bernat Metge, etc.), sobre tot de les cròniques, els nostres principals títols de glòria.

Superioritat de les del rei en Jaume, Muntaner, Desclot i Descoll (o Pere IV) a totes les altres de l'època, enclòs les franceses. Llur caràcter rigurosament històric i talent d'observació. Llur esperit catalanesc. Excel·lència de totes aquestes qualitats en la crònica de Muntaner. Son esperit imperialista i entusiasme patriòtic.

Desintegració del domini literari de Catalunya al final del sigle XVI com a conseqüència de la pèrdua de la seva independència. Transformació en dialectals de les literatures nacionals de València i Mallorca. Mort gradual d'aquestes branques de la literatura catalana, conseqüència fatal de llur separació de la soca materna.

Resum. Del segle XIII al XIV la poesia es convencional i provençal, i la prosa, natural, vigorosa i catalana. Al segle XVI comença a perdre's el caracter nacional de la prosa per l'influencia italiana. La poesia comença al segle XII i acaba a darrers del XVI, passant per tres fases: provençals que escriuen en provençal, catalans que escriuen en provençal i catalans que escriuen en català. Mort de la poesia en l'imitació servil dels motllos tolosans. Pobresa d'aquests motllos i metres més usuals. Motllos italians. El petrarquisme i Auzias March.

CONFERENCIA VUITENA

Decadencia. Comença amb el segle XVI i es ja completa en el segle XVII. Tancament absolut de la literatura catalana a totes les influències exteriors, enclòs la castellana que invadeix Catalunya. Primeres senyals d'aquesta influència en en Pere Serafi.

Sigle XVII. El rector de Vallfogona canvia aquesta resistència en ductilitat. Caracter híbrid del seu estil, barreja de castellà acadèmic i català vulgar. Introdueix el gongorisme i marca l'començament de tota la literatura xabacana, grotesca i plebeia que omple el temps de la decadència fins al segle XIX.

Imitacions ridícules a Catalunya de la literatura castellana, representada per Quevedo i Gongora. La literatura mística catalana, també pura imitació de la castellana, comparteix son domini amb el valfogonisme. Ridícules excessos dels gongoristes místics catalans.

Escassetat d'autors catalans de nota que escriuen en castellà durant els segles XVI, XVII i XVIII. Excepcions den Boscà, Setantí i Campmany. Desconfiança am que ls miren els literats castellans i censures que ls mereixen.

Falta absoluta d'obres importants a Catalunya en el segle XVII. Gran popularitat de la literatura castellana. Reducció del català a idioma oficial i sa expulsió del camp literari. Impotència de la guerra dels Segadors en mudar aquesta situació.

Sigle XVIII. Predomini del valfogonisme. Sos seguidors principals: Ferreras, Eura, Tegell, etcetera. Triomf de les literatures dialectals i el vulgarisme. Perdua gradual dels dominis de la literatura catalana. Menor transcendència literària de la guerra de successió que la dels Segadors.

Primers il·lustres de l'aua al final del segle XVIII. Els bibliògrafs valencians i llur popularització de les glòries passades. Semblant tasca den Campmany a Catalunya, qui fa ús de la llengua castellana, creient mort al català.

Sigle XIX. Renaixença. La gramàtica den Ballot, fita important de la renaixença am tot i els seus sancionaments de les corrupcions de la

llengua i sa consagració del català convencional dels devocionaris i predicadors.

Definició del renaixement i distinció entre aquest i el simple conreu de la llengua, que mai s'ha estroncat del tot a Catalunya. Conreu inconscient i rutinari en la decadència. Conreu conscient i orientat vers la restauració en el Renaixement.

Traslació de l'Universitat de Barcelona a Cervera i sa influència fatal. Falta de centres de cultura a Barcelona. L'Acadèmia de Bones Lletres i els seus estudis provençals. Aribau i el seu grup de joves am noves orientacions.

El Romanticisme i sa importància social pera l'Renaixement. Sa defensa del particularisme en literatura com en política. *El Europeo*, primera revista romàntica d'Espanya. Sa influència en introduir el romanticisme a Catalunya i en posar en contacte la literatura espanyola am les germaniques. Menyspreu del català com a llengua pels primers defensors del catalanisme sortits del camp romàntic. Doble literatura a Catalunya: la catalana tradicional amb esperit castellà, i la castellana nova amb esperit català.

Primer crít de renaixença donat per l'Aribau en l'any 33 am la seva oda. Son efecte en els intel·lectuals del romanticisme. Sa poca popularitat. La generació de l'any 1818 amb en Milà, Piferrer i Rubió i Ors respon al crít de l'Aribau. Llur obra determina l'renaixement.

Inconsciència de l'Aribau de la transcendència del seu cant. Defectes i tares de la seva oda. Rubió i Ors i *El Gayter del Llobregat*. Ses lluites i estratagemes pera introduir el català en la literatura culta. Absolut isolament en que fou deixat. Primera declaració concreta de la restauració literària en el prolec del *Gayter* publicat l'any 41.

Veus que responen al seu crít, passats alguns anys, a Girona, Tarragona, Olot, etc. Els seus imitadors trovadorescs, el *Trobador del Onyà*, el *Tamboriner del Fluvià*, el *Coplejador de Montcada*, el *Fluvioler del Ter*, el *Timbaler del Besòs*, etcetera, etc.

Els Jocs Florals, preparats anteriorment pels certamens de l'Acadèmia de Bones Lletres. Aparició den Balaguer (*Trobador del Montserrat*) l'any 57. Importància de la seva obra com a consagració del renaixement.

Limits de l'influència dels Jocs Florals en el renaixement català. Factor important, més no essencial. Exemple de València en prova d'això. Història dels Jocs Florals.

Aguiló i Verdàguer, últimes grans figures del nostre renaixement. Llur respectiva importància i significació en la literatura catalana.

UNA CANÇÓ DE LLIBRES¹

«Oh! Per un llibre i un reconet ombriu,
jatsia a dintre casa o defóra;
am les fulles verdes xiuxejant dessobre'l cap
o ls crits del carrer arreu!
On jo puga llegir am tota leura
d'amdós, lo nou i lo vell;
car poder guaitar un bon llibre alegroi,
pera mi, es mellor que l'or.»

(Cançó vella anglesa)

De tots els privilegis que gaudim en aquest dinovè segle no n'hi ha cap, pot-ser, que tinguem d'agrahir tant com el més facil accés an els llibres.

El deute que tenim envers els llibres fou ben expressat per Richard de Bury, bisbe de Durham, autor del *Philobiblon*, escrit tant enrera com l'any 1344, publicat al 1473, i que es el primer tractat anglès sobre les delícies de la literatura. «Aquests — diu ell — són els mestres qui ns ensenyen sense bastó ni palmetes, sense paraules aspres ni renys, sense vestidures ni diners. Si us hi acosteu, ells no són pas adormits; si investigant els interroguen, ells no amaguen res; si ls obliden, ells mai rondinen; si sou ignorant, ells no s poden pas riure de vosaltres». Emperò, si aleshores el deute era gros, no n'es gaire més ara.

Aquest sentiment de que ls llibres són amics reals es constantment present a tots els qui són aimadors del llegir. «Jo tinc amics — diu el Petrarca — qual societat m'es extremadament agradosa: són de totes edats i de totes les encontrades. Ells s'han distingit jatsia en el cabinet o en el camp, i han guanyat honors molt grans pel llur saber de les ciències. Es facil de tenir-hi accés, perquè sempre són al meu servei, i els admeto a la meua companyia, i els dono comiat sempre que m plau. Mai són amohinosos, sinó que immediatament responen a totes les preguntes que ls faig. Uns me relaten els fets del passat, mentre d'altres me revelen els secrets de la natura. Uns m'ensenyen com s'ha de viure, i d'altres com s'ha de morir. Alguns, am la vivor llur, esbargeixen les meves preocupacions i alegren el

meu esperit; mentre d'altres donen fortaleça al meu enteniment i m'ensenyen la lligó importanta de contenir els meus desitjos i de confiar enterament en mi mateix. En un mot, ells m'obren els diversos camins de totes les arts i les ciències, i puc refiar-me am seguretat de la llur informació en tot lo que s'escaigui. A cambi de tots els llurs serveis, ells sols me demanen que ls acomodi en una cambra apropiada, en algun reconet de la meua humil habitació, ont ells puguen reposar en pau; car aquests amics se daleixen més per la tranquil·litat del retirament que no pas pels tumultes de la societat.»

«An aquell qui aima un llibre — diu Isaac Barrow — mai li farà falla un amic fael, un conceller sanítos, un company joiós, un aconhortador eficient. Estudiant, llegint, pensant, un se pot divertir innocentment i plasentment entretenir-se, així com am tots els temps també am totes les fortunes.»

Southey s'ho mirà bon xic més melanciosament:

«Passo ls meus jorns entre ls morts.
Al meu voltant jo esguard,
onsevulla que per atzar posi ls ulls,
les potents intel·ligences del passat:
són ells els meus amics immancables,
am qui jo converso un jorn darrera l'altre.»

Imagineu-vos, en les paraules d'Aikin, «que fos a la nostra mà d'evocar les ombres dels més grans homes i els més savis que mai hagin existit, i els obliguessin a conversar am nosaltres sobre ls temes més interessants — quin privilegi inestimable pensariem que es! que superior a totes les fruicions usuals! Emperò amb una llibreria ben provehida, de fet, nosaltres tenim aquest poder. Podem preguntar a Xenophon i a Cesar respecte les llurs campanyes, fer pledejar Demosthenes i Ciceró a davant nostre, acoblar-nos amb els auditoris de Socrates i de Plató, i rebre demostracions d'Euclid i de Newton. En els llibres tenim els pensaments més triats dels homes més competents en les llurs mellors vestidures».

«Els llibres — diu Jeremy Collier — són un guia a la juvenesa i un entreteniment pera la vellor. Ens aconhorten en la solitud i ens deslliuren d'esser una càrrega pera nosaltres mateixos. Ens ajuden a oblidar els

¹) Açò es la substança d'un parlament fet en el Col·legi de Treballadors, de Londres, per l'actual lord Avebury (aleshores sir John Lubbock), i forma l cap. III de la primera part de la seva bella obra *The Pleasures of Life* (Els Plaers de la Vida), que publicarà aquest hivern la «Biblioteca popular de L'Avenç».

enuigs dels homes i de les coses; calmen les tribulacions i les passions nostres; i fan adormir els nostres desenganys. Quan som afadigats dels vius, podem recullir-nos amb els morts, qui no tenen pas res d'impertinença, ni d'orgull, ni cap intent en la conversa llur.»

Sir John Herschel conta una anecdota divertida il·lustrant el plaer provinent d'un llibre, segurament no pas de primer ordre. En un cert poble, el ferrer havia hagut la novela de Richardson, *Pamela or Virtue Rewarded*, i solia seure sobre l'enclusa en les llargues vesprades d'estiu, llegint en veu alta a un auditori nombrós i atent. No es pas, ni de molt, un llibre curt, emperò ells bonament l'escoltaren tot. A la fi, quan arribà l tom sortós de fortuna que acobla l'heroe i l'heroïna i els fa viure plegats molt de temps en benança, de conformetat am l'usança més aprovada, els congregats ne foren tant contents que aixecaren gran cridoria, i agafant les claus de l'iglesia, talment feren tritllejar les campanes de la parroquia.

«L'aimador de lectura — diu Leigh Hunt — treurà terror agradós de *Sir Bertram* i la *Haunted Chamber*; assentirà am raó complaguda a cada una de les sentences de *Mrs. Barbauld's Essay*; se trobarà vagant dintre solituts am *Gray*; encaixarà honradament am *Sir Roger de Coverley*; serà a punt d'abraçar *Parson Adams* i de llençar *Pounce* per la finestra en comptes del barret; viatjarà am *Marco Polo* i *Mungo Park*; s'estarà a casa am *Thomson*; se retirarà am *Cowley*; serà treballador am *Hutton*; simpatitzarà am *Gay* i *Mrs. Inchbald*; riurà am *Buncle*, tot rient-sen melangiós i desamparat i per sí sol reanimat amb el mariner naufragat de *De Foe*.»

Carlyle ha dit escaientment que una col·lecció de llibres es una universitat real.

L'importança dels llibres ha estat apreciada a moltes de bandes on menys podien haver-ho esperançat. Entre ls arriscats Runes de Scandinavia se suposava que ls llibres eren dotats de poder miraculós. Hi ha un proverbi aràbic que diu: «La diada d'un home savi val tota la vida d'un ximple», i un altre — si bé pot-ser més aviat reflecta l'esperit dels califes que no pas el dels sultans — que diu: «La tinta de la ciencia es més preciosa que la sang dels martres».

Diu que Confuci se descrigué ell mateix com un home qui, «perseguint adalera la saviesa, oblidà l menjar; qui, am la joia d'encaixar-la, oblidà les seves tristors i ni tant sols s'adonà de que la vellor s'apropava».

No obstant, si açò ho podien dir els xinescs i arabs, quin llenguatge pot ser prou vigorós pera expressar la gratitut que nosaltres tindriem de sentir pels aventatges que gaudim! Me sembla que no apreciem pas la nostra bona sort de pertanyer al dinovè segle. A voltes, certament, adhuc un pot sentir-se inclinat a desitjar que no haguesim viscut tant aviat, i a cobejar una ullada en els llibres, encara que fossin els llibres d'estudi, d'una centuria a venir. Una centuria enera, no solament els llibres eren molt cars i feixucs, sinó que la major part dels més deliciosos encara no eren creats, — tal com les obres de Scott, Thackeray, Dickens, Bulwer Lytton i Trollope, deixant d'esmentar els autors vivents. Que n'es devinguda més d'interessanta la ciencia especialment, si jo tingués d'esmentar un nom solament, mercès al geni de Darwin! Renan ha caracterisat aquesta centuria com una de les més divertidores; jo més aviat l'hauria descrita com d'allò més interessanta: presentant-nos, com ho fa, una inacabable vista de problemes absorvents, amb oportunitats innumbrables, ab més d'interès i menys de perills que no envoltaren els nostres menys sortosos antecessors.

Ciceró descrigué una cambra sense llibres com un cos sense ànima. Més no es pas necessari d'esser filosof per que agradi llegir.

Verament, llegir no es necessariament estudiar. Lluny d'açò. Mr. Frederic Harrison diu en el seu excel·lent article sobre la *Tria de llibres*: «Jo considero la part poetica i emocional de la literatura com la més necessaria pera l'usança diària».

LORD AVEBURY

Traducció de R. PATXOT I JUBERT

(Acabarà)

Som aprop de despertar quan somniem que somniem.

NOVALIS

BIBLIOGRAFIA

Si tinguéssim de donar compte detallat de les obres que hem rebut durant nostre *interregne*, ens caldria un número sencer. Parlarem, doncs, no més que de les més importants, que són al nostre entendre:

ARTICLES LITERARIS, per Valentí Almirall.— Publicats en «L'Avenç», 1882-1890. — Felix idea es estada la de reimprimir en forma essequible a tot-hom aquest aplec d'articles del gran pensador a qui tant deu el nostre renaixement. Si no coneguéssim a l'Almirall per res més, bastaria aquest petit volum pera acreditar-li tota la fama que mereix d'eminent crític i sociòleg i vident precursor de tot el nostre moviment d'ara.

Realment es difícil sustraure-s, al rellegir aquests ja vells articles, a l'emoció que produeix llur frapant actualitat. Qui diria, per exemple, a la simple lectura del *Adéu-siau, turons, de l'Aribau*, que aquest admirable document de crítica social i psicològica del nostre poble compta vint anys d'existència? I es tant fonda sa observació, que arriba devegades a la claror i certesa de la visió profètica, car veritable profeta de la nostra Israel es qui ns llença en cara crudels impropèris com aquest, més motivat avui que quan fou escrit:

«Més, ai! que tot lo que s'ha fet es fill de la degeneració de caràcter de que parlava al començar aquest massa llarg article. Els que en alta veu alaben i de baix en baix retallen a l'Aribau, segueixen la mateixa conducta amb el renaixement regional. Sense independència de caràcter, volen encendre un ciri a Sant Miquel i un al diable, i mentres de baix en baix sospiren o afecten sospirar fins per una absurda separació, en alta veu s'arrocegen als peus dels directors de la política castellana pera conseguir qualsevolga rosegó. Demagogs i increduls en el sí de la confiança, se piquen el pit en públic i no s'atreveixen a exposar la més lleugera idea que no s'avingui amb els convencionalismes que estan de moda, i tot lo que té una mica de color sembla que ls espanti. El renaixement es pera ells la cosa més híbrida que s pugui imaginar, i per això necessitaven quel monument que l simbolisa sigui híbrid com llur concepció. Veus-aquí per què van col·locar-hi l'estatua de l'Aribau; veus-aquí per què l retallen en veu baixa, i en veu alta li dediquen alabances tant hiperbòliques que logren sols exposar a caure en ridícul al mateix renaixement pel que tant afecten interessar-se, i fins a Catalunya, fent-nos aparèixer com si sols poguéssim ostentar glòries dubtoses. *El monument al poble català no podrà fer-se fins que s'hagi lograt regenerar el caràcter del nostre poble. I això va llarg, segons sembla.*»

Qui no diria que això es un article de la premsa del dia? Doncs aquesta eterna actualitat, obra de la visió fonda i, per tant, justa, es la pedra de toc del geni. Al costat d'això podem ben perdonar al nostre profeta ls seus grans defectes de caràcter, consemblants als que ell mateix tant contundentment delatava en els seus contemporanis, segons algú ha observat. El negre pessimisme i agre escepticisme, que en amargues gotes de fel destilen sos escrits, exacerbat amb el temps per la sobreexcitació d'una continuïa i feresta lluita amb un medi refractari, són perfectament comprensibles i disculpables en un home que s va avançar cinquanta anys pel cap baix a l'esperit de la seva època.

EXCURSIONS. RONDALLES (obra pòstuma), per Jacinto Verdaguer.— Amdós llibres han vingut a arrodonir, com diu en Massó i Torrents, la fama de prosista den Verdaguer. Més que en els *Viatges*, en les *Excursions*, i sobre tot en les *Rondalles*, sens mostra la prosa den Verdaguer a l'altura de sa poesia. Sigui fent versos, sigui viatjant, sigui contant rondalles, en Verdaguer es sempre el mateix poeta. Més, que diferent el Verdaguer dels *Viatges* del de les *Excursions*! Quina tristesa fa veure-l en Ginebra! Es possible imaginar-se contrast més crudel? Les neus eternes de la Jungfrau i del Montblanc l'enlluernen, i les montanyes de Suïça li arrenquen sospirs i plors d'anyorament per Montserrat, Montjuïc, Montseny i Canigó.

Lluny de sa patria i de sa fe, els dos únics prismes a través dels quals tot ho veu, el nostre poeta es un colom esgarriat que ha perdut l'esma del colomar. En cambi, quan roda per les nostres montanyes es tot un altre: es ell mateix. No fou per ventura en Verdaguer, en cert moment, l'encarnació veritable de l'esperit de Catalunya? Que té, doncs, d'extrany que sols aquí visqui realment? En les *Excursions* ell respira lliurement i ens hi fa respirar a nosaltres. Tot aquí es poesia pura escrita en prosa. No hi ha lloc hi llogaret que ell no transfiguri en un celestial paradís, sense voler-ho, no més am sa sola presència. Les nostres montanyes són santificades i parlen per sa boca! I tot, això escrit en prosa, estricta prosa del més prosaic estil excursionista! Realment calia aquesta prosa pera aquilatar sa fama de poeta.

Les *Rondalles* ens mostren un altre aspecte tot diferent de la seva fesomia. En Verdaguer sens mostra aquí un gran i exquisit folk-lorista. Més que l'importància literària o el valor estètic de ses *rondalles*, ens sorprèn i admira poderosament l'art exquisit am que són rendides. Creiem que algunes quedaran com un model definitiu de l'art de contar en nostre camp literari. Com

diu molt bé en Massó, això ha estat possible perquè ell «comprenia l'ànima catalana». Més amb això no n'hi havia prou: li ha calgut, endemés, fer aplicació de tota sa ciència literària per pronunciar les expressions d'aquella ànima pures de tota màcula, sinceres i sobries, senzilles i austeres, i clares com un mirall al fons del qual se transparenta la serena dignitat del més autèntic esperit català.

PRELUDI. POESIES. per Xavier Viura. — Moltes d'elles ja conegudes, aquestes poesies reunides en un elegant tomet resulten un present exquisit que fa l jove poeta als paladars delicats. En Viura es un poeta ultra-subjectiu i un mistic apassionat pels subtils refinaments de l'estètica neo-romàntica i de la dialectica neo-platonica. La depuració del sentiment de tota escoria sensual i l'abstracció de les imatges de tota traça tangible i peridora es l'ideal d'aquesta escola. En Viura s'hi encamina am pas decidit i prou segur per a un jove que fa ls seus primers ensaigs en tant difícil tasca. Del gran nombre de poesies que figuren en aquest volum, creiem que sen poden triar com una dotzena de les que donen dret a l'honrós títol de poeta. Què hi fa al costat d'això que n'hi hagi moltes que no arribin a la perfecció exigible i algunes que pot-ser hauria estat mellor suprimir-les del volum? El poeta hi es, i cal esperar que l temps corregeixi alguns dels seus defectes actuals, com el prurit d'alambicar els conceptes i de vegades una exagerada preocupació per la sonoritat i l'harmonia purament musical del vers. Per lo demés, el to general de la seva poesia es elevat i d'una discreta distinció.

PUBLICACIONS REBUES:

SIEGFRIED, 2.ª jornada de *L'Anell del Nibelung*, den Ricard Wagner. — Traducció catalana adaptada a la música, per Xavier Viura i Joaquim Pena. — «Associació Wagneriana».

MEMORIA Y ESTADÍSTICA DE LOS MATADEROS MUNICIPALES DE BARCELONA, per Felicià Serra i Vidal.

LARIA, per Josep M.ª Folch i Torres. — Primer premi en el *Concurs de Noveles* de la «Biblioteca popular de L'Avenç».

ASPRORS DE LA VIDA, per Felip Palma. — «Biblioteca popular de L'Avenç».

POSITIVISME, per Emili Littré. — Traducció d'Albert Aldrich. — Id.

CONTES POPULARS DEL JAPÓ. — Traducció de J. Massó Torrens. — Id.

BULLETIN SCIENTIFIQUE TRIMESTREL. — Publicat per l'Association Amicale des Elèves et Anciens Elèves de la Faculté des Sciences de l'Université de Paris».

BUTLLETÍ DEL CENTRE CATALÀ DE SABADELL.

NOVES I NOTES

Educació social. — El moviment d'educació popular o cultura social iniciat en la primavera passada, s'ha reprès aquesta tardor amb una braó extraordinària, arrossegant nombrosos i importants elements del nostre camp nacional. Com sol passar sovint, un fet casual o, millor dit, providencial i en sí insignificant, esdevingut en aquell temps, s'ha encarregat de plantejar neta-ment el problema, mostrant am muda eloqüència lo xorca i perillosa que es tota acció política si no va acompanyada d'una acció social ben fonda i ampla. Aquesta grave qüestió, que ja feia temps comprenien i tractaven de resoldre algunes forces isolades, debatent-se heroicament en la buidor d'un ambient refractari, sembla, doncs, que avui ha entrat definitivament en la consciència pública. Alabat sigui l dia i benehida l hora!

Ara, es fòra de qüestió la bona fe i sinceritat, ardent zel i entusiasme am que la nombrosa host dels nous campions per la cultura s'ha llençat en aquesta noble tasca. Felicitem-nos-en i felicitem-los; més tinguem compte que aquí, com en altres empreses infinidament més senzilles, l'entusiasme i la confiança no ns traeixin, i no oblidem mai que, davant de les enormes dificultats que s'hauran de combatre, totes aquestes virtuts seran debades sinó s reuneixen dues condicions indispensables per a l triomf: clara comprensió del problema i plena aptitud i ferma voluntat per a salvar tots els obstacles que a sa solució s'oposen. Així i sols així podrà l moviment començar esser fecon i complir les esperances que en nostre cor ha fet naixer.

Ateneus obrers. — Hermosa es la campanya que estan fent aquests nous centres creats per a fomentar i difundir la cultura entre les diferents barriades d'aquesta ciutat.

Vella ja com es l'inauguració de les «Escoles del districte segon», fundades per l'Ateneu del mateix nom, no podem menys de fer-ne esment i congratular de passada a sos fundadors i cos de professors per la magnífica instal·lació i l'excel·lent plan d'estudis i conferències que estan portant a la practica.

També, mercès a una expansió considerable del vell «Centre Autonomista Fivaller», està ja resolta la qüestió del «Ateneu Obrer del districte sisè», que s'ha instal·lat en un magnífic local del carrer d'Aribau, núm. 21, talment triat exprés per a l seu objecte.

La qüestió de les escoles del districte sisè, un dels principals fins de l'«Ateneu», ha quedat virtualment resolta mercès a l'as-

sociació en forma autònoma d'aquest Centre amb l'«Institut Obrer Català», que té ja traslladada al propi local la seva magnífica instal·lació escolar, amb un notable començament de Museu de les Arts Industrials i el seu gran mapa de Catalunya degut a l'activitat del Dr. Estrany, obra que per ses dimensions i riquesa de dates és única en son gènere. Tot permet, doncs, esperar que dintre breu terme serà també un fet l'inauguració de les «Escoles del districte sisè».

Finalment, segons les darreres noves, estan igualment molt avançats els treballs per la constitució de l'«Ateneu Obrer i Escoles del districte tercer». Aquí el nucli tècnic per al nou organisme l'ofereix l'associació educacional catalanista «L'Eura», que compta ja algun temps d'existència, un regular nombre de socis, obrers en sa majoria, escola nocturna de nois, i ademés, anexa a la mateixa, una «Escola Orfeònica» molt concorreguda. Actualment s'està treballant en la confecció dels Estatuts i demés feina preparatòria per a l'instal·lació definitiva.

Centre Autonomista de Dependents de Comerç.—Es notabilíssim l'avenç realitzat per aquesta associació durant els tres mesos d'estiu. Resultant petit per als seus 400 i tants socis el pis que ocupava al carrer de la Palla, ha degut traslladar el seu domicili social al carrer de Montjuïc de Sant Pere, número 12. El nou local està perfectament acondicionat per al seu objecte, perquè, a més d'una espaiosa sala d'actes i la sala de lectura, conté tres hermoses habitacions per a classes.

El dia 31 del passat Octubre tingué lloc l'inauguració oficial del curs i del nou local amb un acte solemne on tingueren representació les principals entitats del catalanisme, usant de la paraula ls Srs. D. Francisco Albó, D. Frederic Rahola, D. Joaquim Giralt i Verdaguer, el president del Centre D. Martí Castanyeda, i finalment D. Lluís Domenech i Montaner, invitat especialment per a presidir l'acte.

El plan d'estudis per aquest curs expressa per si sol el gran esforç de la nova associació per a respondre dignament al seu noble fi educatiu, posant els fonaments d'una veritable Escola Mercantil catalana tant necessària per a la classe dels dependents. Veus-aquí les assignatures que comprèn, quals cursos estan ja tots en activitat: Idiomes català, francès, anglès, alemany; Aritmètica mercantil, Càlcul i Teneduria de Llibres, Polícaligrafia, Taquígrafia, Geografia comercial, Drets i devers del ciutadà i Teoria de les nacionalitats, les tres darreres a càrrec de D. Rosendo Serra la primera i D. Joan Bardina les dos últimes.

Ademés d'això, a les antigues seccions de que constava aquest Centre ha sigut afegida una caixa de socors mutuels en benefici dels socis, montada amb totes les condicions i funcionant amb plena autonomia.

Rebi la Junta Directiva la nostra més coral enhorabona per son notabilíssim esforç, que esperem veure coronat de l'èxit que mereix per a bé de la nostra causa.

Federació Escolar Catalana.—Aquesta associació fa saber que tenint l'intenció d'extendre considerablement la seva activitat, ha acordat augmentar les seccions de treball, invitant a tots els socis a presentar objeccions i esmenes al projecte confeccionat per la Comissió.

La Federació invita amb això a associar-se amb ella a tots els estudiants que desitjin trobar un camp d'acció ample i fecon.

* * *

La Junta de la mateixa Societat ha quedat constituïda en la forma següent:

Concell Federal: President, Amadeu Peig; Vice-president, Esteve Conill; Secretari d'actes, Miquel Vidal; Secretari de relacions, Pelai Martorell; Tresorer, Carles Jordà; Bibliotecari, Lluís Font i Torralbas; Vocals de Farmàcia, Joan Serra i Emili Boixa; Vocals de Dret, Josep Vilaseca i Jordi Rubió; Vocals de Medicina, Ibo Julià i Josep M.ª Grau, i Vocals d'Enginyers, Gonzal Masó i Anton Fiol. — **Acadèmia de Dret:** President, Francesc Escoda; Secretari, Lluís Puig de la Bellacasa; Tresorer, Josep Bassols. — **Acadèmia de Medicina:** President, J. Roig i Raventós; Secretari, P. Pujol Capdevila; Tresorer, Joaquim Capdevila Clot. — **Acadèmia de Farmàcia:** President, Enric Pedemonte; Secretari, Josep M.ª Tarrida; Tresorer, Santiago Pagès. — **Acadèmia d'Enginyers:** President, Joan Dalmau i Domingo; Secretari, Pau Llorens; Vice-secretari, Ramon Volart i Jobany; Tresorer, Rafel Pasqual.

* * *

L'Acadèmia de Dret de la «Federació Escolar Catalana» celebrà el dia 10 del corrent la sessió inaugural del present curs, en la qual, després dels parlaments de costum, pronuncià el Sr. Albó un eloqüent discurs dedicat a ponderar l'importància del Dret català i a censurar el seu desconeixement pels governs centrals, essent sumament aplaudit. El president de la Federació, Sr. Peig, donà lectura al resultat del concurs científic, que fou el següent: premi, D. Ramon Coll i Rodés, i accésit, D. F. S. i B.

* * *

El dia 31 d'Octubre celebrà també l'Acadèmia de Medicina de dita Federació la sessió inaugural del present curs, presidint l'eminent catedràtic de Terapèutica doctor Carulla, qui parlà *De l'acció i efectes medicamentosos* en un brillant discurs que li valgué molts aplaudiments.

Juventut Autonomista de Gracia.—Aquesta societat va reforçant-se cada dia amb el concurs d'importants elements de la barriada, amb l'objecte principal de fer-hi una bona campanya educativa, montant unes escoles nocturnes pera obrers, amb classes de llegir, escriure, geometria, dibuix, català, francès, geografia i història, havent-s'hi afegit darreuerament un curs de nacionalisme a carrec d'una coneguda personalitat.

Associació de Lectura Catalana.—El dia 30 d'Octubre, en son local social, celebrà aquesta culta entitat la primera sessió de lectura escullida, essent sumament aplaudits per la distingida concurrència l'estol de llegidors, en el qual figuraven algunes senyoretes.

Centre Excursionista de Catalunya.—Començaren en el mes d'Octubre, i han continuat amb èxit creixent, els notables cursos que aquesta societat ha tingut el bon acort d'encarregar als Drs. Mossèn Norbert Font i Sagué i D. Francisco Novellas, sobre Geologia i Geografia física respectivament.

Les conferències sobre tant àrides i difícils matèries són donades amb tota la claretat i traça suficients pera fer-les interessants i fins agradoses al més llec.

Les conferències, que són setmanals, tenen lloc els dimars i dijous respectivament.

Els dimecres i dissabtes l'infadigable professor D. Rosendo Serra i Pagès té al seu carrec dos cursos, versant el primer sobre l'folk-lore i el segon sobre Història de Literatura catalana, continuació del que amb tanta glòria i bons resultats va desenrotllar el curs passat.

La comissió encarregada de la publicació del Llibre de Deliberacions del Congrés Universitari Català ha reprès sos treballs, començats en el mes de Maig últim, interromputs després per les vacances d'estiu, i fa públic que fins ara ha recullida la quantitat de 570 pessetes, que no es suficient pera dur a cap dita publicació. Per aquesta causa fa novament una crida als elements intel·lectuals pera que s'hi suscriguin tot seguit si no ho han fet encara.

Federació Escolar Catalana.—Constituïda l'Acadèmia de Comerç de la «Fédération

Escolar Catalana» en Junta general, ha sortit per unanimitat la següent directiva:

President, Lluís Ribas; Secretari, Raimond Bellido; Tresorer, Lluís Pascual; Bibliotecari, Lluís Masó; Vocal primer, Antoni Oliva; Vocal segon, Victor Serra.

En la «Federació Escolar Catalana» s'han donat les següents conferències: N'Antoni Riera, catedràtic de la Facultat de Medicina, disertà sobre *El mecanisme de les fractures del crani*. D. Ramon Pella donà una anunciada conferència sobre *L'últim congrés internacional de Filosofia*, destinada a donar compte de les discussions i acorts de dit congrés. El Sr. Puig de la Bellacasa, de la Secció de Dret, donà altra conferència sobre *El Compromís de Casp*, fent un detallat estudi de les circumstàncies d'aquest fet.

Tots els conferenciants foren escoltats amb interès i sumament aplaudits.

Ateneu Barcelonès.—El dissabte 19 tingué lloc la sessió inaugural del present curs. Se celebrà amb la solemnitat acostumada, i el Sr. Domenech y Montaner va llegir un notable discurs destinat a senyalar la missió de l'element intel·lectual en el renaixement de Catalunya, que li valgué molts aplaudiments de la nombrosa i distingida concurrència.

Estudis Universitaris Catalans.—Han començat ja en el local de la «Federació Escolar Catalana» les conferències que en forma de curset encarregaren els Estudis a D. Joseph Pella i Forgas sobre'l tema *Institucions polítiques i llibertats de l'antiga Catalunya*. Aquestes conferències, en les quals el Sr. Pella llueix els seus grans coneixements en la matèria, són sumament concorregudes i escoltades amb viu interès. No n' donem l'extracte perquè hi ha l'intenció de publicar-les senceres. El programa es el següent:

I. L'antic Estat català. Com era un principat i no una monarquia. Les principals institucions polítiques i el seu origen.

II. L'aristocràcia, la burgesia i la democràcia de l'antiga Catalunya. El feudalisme i els gremis.

III. Drets individuals dels ciutadans de l'antic Estat català. Llibertats de l'home. Llibertats de la casa i la família.

IV. Drets polítics del ciutadà de Catalunya. Garanties.

V. Les antigues Corts i Parlaments de Catalunya. La seva història i el seu poder.

VI. Les antigues Corts i Parlaments de Catalunya. Organització. Sistemes electorals. Mandat imperatiu dels seus diputats. Notícies del ceremonial de les Corts.

VII. Les antigues Corts i Parlaments de Catalunya. Oratoria i literatura polítiques de les Corts. Els seus jurisconsults i tractadistes.

VIII. La Generalitat o Diputació única de l'antiga Catalunya. Orígens. Poder. La seva història.

IX. La Generalitat o Diputació única de l'antiga Catalunya. El seu sistema de Duanes, d'empleats i de contribucions.

X. Els comtats, les valls o cantons autònoms de l'antic Principat català. Vegueries. La seva organització.

XI. Els municipis urbans de l'antiga Catalunya. La república municipal de Barcelona.

XII. Organització militar de l'antiga Catalunya per mar i terra. Exèrcits feudals. Els almogavers. Poder naval de Catalunya. Organització de les seves esquadres. Servei militar lliure. Implantació de les quintes.

XIII. El somatent i el sacramental en l'antiga Catalunya. Organització. Principals fets de sa història. Milícies de l'Unió.

XIV. Estudi de la confederació d'Estats de la Corona d'Aragó.

XV. De com s'ha anat perdent el dret públic i les institucions polítiques i llibertats de l'antiga Catalunya. Tentatives fetes per son restabliment.

Escoles del Districte Segon. — La Junta Directiva de les «Escoles del Districte segon» ha acordat obrir una classe de Geografia, Aritmètica i Correspondència mercantil, baix la direcció dels professors doctor D. Felix Jové i Vergés i D. Lluís Tintoré, i convertir en diària la de Càlcul mercantil i Teneduria de Llibres que dirigeix el citat professor senyor Tintoré.

Així mateix s'ha creat una lliçó especial de Caligrafia per als alumnes de la classe Elemental i l'ha encomanada al professor calígraf de l'Escola Superior de Comerç, D. Josep Serra.

Jo coneguí desseguida que ls poetes no són pas guiats per la saviesa, sinó per certs moviments de la natura i per un entusiasme semblant al dels profetes i del adivins, que diuen tots molt belles coses sense comprendre res de lo que diuen.

SOCRATES

Lo que l'intel·ligència dóna, ho posseeix encara: lo que l'cor dóna, lluny d'emportar-lo, l'enriqueix.

FELIX PECAUT

Aquell que ja no aspira a res, que ja no aprèn res, no es pas digne de viure.

FEUCHSTERLEBEN

Tal volta no hauria d'haver-hi en cap llengua la paraula «extranger».

EMERSON

AVISOS

Tenim el gust de participar als nostres lectors la traslació de la nostra Redacció al carrer d'Aribau, 21, planta baixa, local social de l'«Ateneu Obrer del districte sisè» («Centre Autonomista Fivaller») i de l'«Institut Obrer Català», aon deuran desde ara endreçar-nos tota mena de comunicacions.

Als qui vulguin adquirir números atraguats els preguem se serveixin demanar-los a la llibreria «L'Avenç», aon s'ha constituït el deposit de la Revista.

Tip. «L'Avenç», Ronda de l'Universitat, 20

UNIVERSITAT CATALANA

REVISTA MENSUAL D'EDUCACIÓ NACIONAL

ORGUE DE LES ENTITATS ESCOLARS I DOCENTS CATALANES

Preu de subscripció anyal: 5 pessetes

Queda oberta la subscripció per a l'any 1905 en la llibreria *L'Avenç*, Ronda de l'Universitat, 20 i en la Redacció d'*El Poble Català*, Escudellers, 33